

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

SÕDUR

09. 06.

23

1934.

XVI AASTAKÄIK

Sõjaasjanduse ajakiri „Sõdur“

Nr. 23 — 1934.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>Kolonel A. Jaakson:</i> Rahvuslus kui alus riiklusele ja kultuurile	633	<i>Colonel Jaakson:</i> Nationalisme — base de l'Etat et de la culture intellectuelle . .	633
Noorsoo ettevalmistamine riigikaitseks välismail (järgneb)	637	Préparation de la jeunesse à la défense nationale à l'étranger	637
<i>Ltn. A. Ots:</i> Rk kasutamisest õhurünaku vastu rännakul	639	<i>Ltn. A. Ots:</i> Emploi de mitrailleuses contre attaques aériennes au cours des marches	639
<i>E.:</i> Linaseriide kasutamise võimalusi kaitseväes	644	<i>E.:</i> Emploi de tissus de lin de l'Armée .	644
<i>E. Vigel:</i> Tartu ülikooli sõjateaduste professor 1802—1830 seoses üldise sõjalise haridustööga (lõpp)	645	<i>E. Vigel:</i> Chaire des sciences militaires à l'Université de Tartu (1802—1830) et histoire de l'éducation militaire . . .	645
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— Saksamaa uuesti relvastumine — Prantsuse kolonel Grasset (L'illustration 12. 05.34.)	648	— Le réarmement de l'Allemagne. — Colonel Grasset (L'illustration 12.5.34) .	648
— Öine õhulahing („Die Luftwehr“ nr. 4 — 1934.)	650	— Combat aérien nocturne („Die Luftwehr“, N° 4 — 1934)	650
— N. V e n e: „Voina i Revoluutsia“ — märts-aprill — 1934. a.	651	— U. R. S. S.: „Voina i Revoluzia“, mars-avril 1934.	651
— R u m e e n i a: „România Militară“ nr. 1 — jaan. 1934	653	— R o u m a n i e: „România Militară“ N° 1 — janvier 1934	653
KAITSEVÄE ELU:		VIE MILITAIRE:	
— <i>Ltn. Lõhmussaar:</i> Tuletõrje-asjanduse kursused Tallinna garnisonis	654	— <i>Ltn. Lõhmussaar:</i> Cours de service des incendies à la garnison de Tallinn . .	654
<i>Leedu armee major A. Ružancovas:</i> Leedu armee tuletõrje komandod	655	<i>Commandant A. Ružancovas, de l'Armée Lithuanienne:</i> Détachements de sapeurs-pompiers dans l'Armée Lithuanienne .	655
Ametlik osa, sport ja male	658	Partie officielle, sports et échecs	658

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. REMMEL**
Kõnetr. Kaitseväge nr. 40

Tegev toimetaja kolonelleitnant **A. LAATS**
Kõnetr. Kaitseväge nr. 163
Kodune kõnetr. Kv. nr. 372

Väljaandja: „**SÕDUR**“ Tallinn, Toomkooli nr. 7
Toimetus ja talitus:
Toompeal, Toomkooli nr. 7
Kõnetr. Kaitseväge nr. 163
Talitus avat. k. 0800—1500
Toim. kõnet. k. 0800—1500

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 4 kr.
Veerandaastas 2 kr. 20 s.
Üksiknumber 20 s.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

Nr. 23

XVI aastakäik

09.06.34.

Rahvuslus kui alus riiklusele ja kultuurile.

Kolonel A. Jaakson.

Inimesi üksikult ja rahvaid tervikus panevad liikuma ja tegutsema emotsioonid, instinktid, kired ja ihad. — Need on inimeste kõige tugevamad käskijad, vaatamata kaasaja kõrgele intellektuaalsele arengule.

Olles sügavalt juurdunud inimese olemusse on instinktid ja ihad need, mis inimest mõttele ja tegudele kihutavad.

On ihasid ja emotsioone, mis käskivalt nõuavad inimese isiku personaalse olemuse edasipüsi. Üks neist on nälg — tugevam tegur personaalse elu alalhoiduks. Kuid inimesele on vähe personaalsest elust — inimene tahaks elada igavesti — järeltulevate põlvede kaudu. Seksuaalne kiring on selleks kihutajaks. Nii siis nälg ja seksuaalne kiring on kaks peamist tegurit inimese personaalse elu alalhoiduks. Esimene selleks, et inimese isik püsida, elada suudaks; teine selleks, et see isiklik personaalne elu edasi kanduks.

Rahvas tervikus on omaette olemus, kollektiivne indiviid, hulkadest kokkupandud isik. Et see kollektiivne, miljonipäine „isik“ edasi elaks terve rahvana (natsioonina) on loodus ka selle eest hoolitsenud. See on rahvustunne, mille ülesanne selles, et rahvas tervikuna püsiks.

Kaasaja ühiskondliku elu suurimaks emotsionaal faktoriks on rahvustunne, või õigemini rahvuslus — natsionalism.

Maailmasõda hävitas ebanatsionaalsed riigid — Austria-Ungari ja Venemaa. Ja teiselt poolt Maailmasõja kaasabil tekkis terve rida rahvuslikke riike — Eesti, Soome, Poola, Läti, Leedu, Tšehhoslovakkia jne. Need riigid tekkisid vastavate rahvaste tugeva rahvusluse mõjutusel. Rahvuslus oli aluseks, baasiks kõigile muule, mis riikide sünniks vajalik.

Tuleb teravalt eraldada kolm mõistet:

1. rahvas,
2. rahvus (nationality, national) ja
3. rahvuslus (natsionalism).

1. Sõna rahva all mõistetakse harilikult mehaanilist inimeste koondist. Poliitiline alluvus määrab rahva. Näiteks endise Vene riigi rahvas olid need, kes allusid Vene riigile. Russkij poddannõi — vene „maksumaksja“ ehk alluv sõna otsekohesest tõlkes. Kuid Vene riigi rahvas ei olnud kaugeltki üks rahvus. Vene rahvas — koosnes paljuist rahvuseist.

2. Rahvus (nationality, national) on õieti üks tüübilisem vorm organiseeritud massist. Tema liituvuse aluseks on: keeleline ühtlus, tõuline ühtlus (rass), ühine geograafiline asend, ühine ajalugu ja ühised traditsioonid, ühine religioon, sotsiaalne struktuur, hingelaad jne.

Rahvuse iseloomus on päritud omadusi (staatiline element) ja omandatud, mõjutatud omadusi (dünaamiline moment).

Esimeste — staatiliste — hulka kuulub rass ja ümbrus; teiste hulka — sotsiaalne keskus ja religioon.

Rahvused nagu isikudki muutuvad sajandite kestel. Rahvuse tugevam tunnus on rahvuse iseloom. Rahvuse iseloomu faktorid pesitsevad rahva füüsilises ja sotsiaalses keskses. Näiteks, venelase hingelaadiks on passiivsus, sensualiteet, müstika. Ääretu ruumi- ja ajaküllus ühelt poolt ja tõuline iseäraldus teiselt poolt on seda tekitanud.

Inglane omas karmis kliimas on kasvanud tahtejõuliseks, algatusvõimeliseks — strong in will, selp-help — iseloomustavad seda tugevat rahvust.

Eestlased, Ameerika kasvatusteadlase H. Gott'i hinnangul — kes pikemat aega (10 a.) oli meie noorte juhiks — olevat väga kohusetruud, kiire taibuga ja hea juhtimise anniga rahvus. Kuid olevat ka palju passiivsust ja saamatust meie iseloomus.

Need on vaid üksikuid jooni rahvuse mõiste analüüsiks.

3. **Rahvuslus (natsionalism)** on segu rahvusest ja patriotismist. Rahvuslus on aktiivne püüd teostada rahvuslikku missiooni, ajaloolist ülesannet. Näiteks püsida iseseisva riigina, luua kultuuri, vallutada teisi maid ja orjastada teisi rahvaid.

Inimesed on kogu ajaloo kestel koos elanud, koos töötanud ja koos võidelnud. Mitte igakord ei olnud nad aga ühest rahvusest. Rahvus eksisteerib juba ajaloo algaegadest saadik. Rahvused tõusevad ja langevad, tekivad ja kaovad. Maailmas on noori ja vanu rahvuseid. — Kuid rahvuslus (natsionalism), nagu praegu teda tunneme, on uuema aja sünnitis.

Et üks rahvas ehk inimhulk tunneks end *ühise rahvuse*na, on vaja peale eelpooltoodud tunnete veel **rahvusteadvust**. Neegri suguharu ei ole veel rahvas — vaid ainult neegri hõimud ehk suguharud. — Neil puudub rahvusteadvus.

Rahva kui rahvuse areng, jõud ja edu oleneb rahva iseteadvuse sügavusest ja suurusest. Selleks on alati rahvuse iseteadvust vaja tõsta, kasvatada, süvendada, hoides teda aga alati enesekriitika kontrolli all.

Rahvusteadvuse tekkimine võib põhjustatud olla väga mitmesuguseist tegureist. Inimkari võib rahvuseks kujuneda kas välissurvel või rahva enda sisenemistel mõjutistel ja tungil. On tarvis alati ajaloos võimsat virgutajat, kes paneks inimese liikuma, tööle, viiks teda kannatustele, ohvritele ja võidule üldsuse — rahvuse kasuks.

Prantsuse rahva rahvustunne tekkis esmakordselt 100-a. sõjas, kus selle nagu loomulikult kokkuvõtjaks osutus Jeanne d'Arc.

Preisi (saksa) rahva piitsutasid rahvuslikule ärkamisele Napoleoni sõjad.

Et rahvus ja rahvusteadvus tekkiks, on vaja ühist mõtlemist, ühiseid elamusid ja ühist tegutsemist. Vaja inimkari ajaloos liikuma panna — siis saab temast rahvus. Harilikult ühe rahvuse tekkimist ja tõusu märgivad ära rahva

juhid. Muhameet oli see, kes Araabia suguharud enda järel tõmbas, neid ühiselt mõtlema ja tegutsema sundides. Tekkis Araabia rahvus, kultuur ühes oma sügava mõjutusega Euroopa mõtteilmale. — Confutsius ja Laotze löid Hiina rahva. Tshingis-Han — tatari rahvuse ja riigi. Kuid rahvuslus (natsionalism) meie aja mõistes oli võõras vanaaja rahvastele. Kõigevähemalt ei etendanud siis rahvustunne sarnast ülesannet kui tänapäeval. — Egiptuse vaaraod valitsesid jumala asemikena kõigi võidetud rahvaste üle. Muistne Room tundis „igavese linna“ ja hiljem Rooma impeeriumi patriotismi, mis kujunes usuks — Caesarite jumaldamiseks. — Keskaeg oli kosmopolitiline oma ladina keele kui universaalse läbikäimise vahendiga.

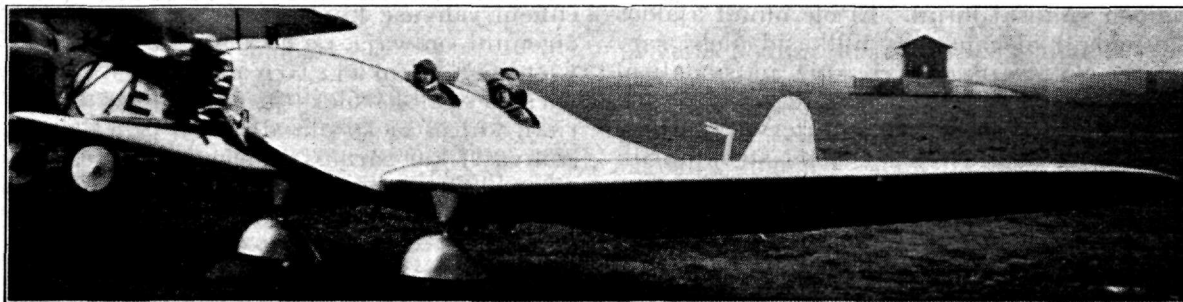
Natsionalismi ja natsionaalsete riikide kui sarnaste tekkimine on Prantsuse revolutsiooni sünnitis. — Ta tekkis tolleaja filosoofide mõjutusel.

Meie sageli arvame, et Maailmasõja lõpp-päevil W. Wilsoni rahvaste enesemääramise õiguse deklaratsioon oli uus senitundmatu evangeelium rõhutatud rahvastele. Kuid juba prantsuse revolutsiooni päevilt loeme Lasare Carnot „võidu ja revolutsiooni isa“ käsukirjast: „Igal rahval on õigus elada omaette eraldi ja iseseisvalt, kui see talle meeldib. Igal rahval on õigus luua liitu teise rahvaga ühise heaolu taotlemiseks.“ — Need olid tolleaja filosoofide J. Locke, J. J. Rousseau ja Jeffersoni mõtted, mida praktiliselt rakendasid ja ellu katsusid viia revolutsiooni tegelased.

Alates siitpeale on kogu Euroopas intensiivne rahvuslik tõus. Kõik mis rahvuslik — leiab tunnustamist ja poolehoidu — olgu see rahvuslik kirjandus, muusika jne. Romantism aina kiirustab ja soodustab seda liikumist. — Herder, Schlegel, Chateaubriand, Walter Scott — see on reaktsioon keskaja kosmopolitismile. — Tekivad rahvuslikud riigid Kreeka, Saksa, Belgia, Taani.

19. sajand oli suur natsionalismi sajand. Natsionalismile otsiti teaduslikku alust filosoofias, antropoloogias, ajaloos. — 1786 a. ilmus sir Vil. Jones'i töö: „Asiatic Researches“, kus esimest korda toodi esile Sanskriti keele ja Euroopa keelte sugulus. Siit tekkis Aaria tõu teooria. Gobineau omas teoses: „Les inegalites des races humaines“ väitis ühe rahvuse või ühe tõu üleolevust teisest. Sellest ideest haarasid kinni saks-

„Õhu- ja Gaasikaitse Liidu“ uus sportlennuk „Enn“.

29. mail s. a. tõusis Kaitseväe aerodroomilt pidulikult õhku „Õhu- ja Gaasikaitse Liidu“ uus sportlennuk „Enn“, mis ehitati esimese lennukina Eesti inseneride kavandi järel. Õhukütõusmise juures viibisid kaitse- ja teedeministrid, Kaitsevägede staabi ülem, Kaitsealiidu ülem, õhukaitse ülem ja palju teisi kõrgemaid kaitseväelasi. Kõnedega esinesid „Õhu- ja Gaasikaitse Liidu“ esimees Köster ja teedeminister kol. O. Sternbeck. „Õhu- ja Gaasikaitse Liidu“ lennukite arv on seega tõusnud juba kolmele, millised on valmistatud Eestis. Juurdeehitus jätkub. „Ennu“ konstruktsiooni kavandi valmistasid insenerid Neudorf, Post ja Org. Uus sportlennuki kiirus on kuni 200 km tunnis ja võib vahemaandumiseta lennata kuni 2000 km. Soovime „Õhu- ja Gaasikaitse Liidule“ ja tema õilsale tegevusele palju edu ja õnne ka edaspidiseks.

lased ja lõid oma: „Monumenta Germanica Historica“ (Droysen, Sybel, Treitschke ja hiljem Chamberlain), kes „teaduslikult“ väitsid sakslaste ülesannet maailma valitsemiseks. See sakslaste maru-rahvuslus viis lõpuks katastroofini — Maailmasõjani. Saksa rahvuse tõus on olnud äärmus, enne ja nüüd; natsionalismi negatiivne kuju.

Vaatamata vaenule ja sõdadele, mis tekkinud rahvusluse haiglasest arengust, on siiski rahvusluse suur tähtsus kaasaja rahvaste elus: ta on aluseks riiklusele ja kultuurile. Moodsed rahvus peab olema aktiivne, kuid ei tohi iialgi vägistada teist rahvust.

Kui omalajal ristiusu leving leidis äärmiselt soodsa pinna vanas Rooma riigis, siis peamiselt sellel põhjusel, et see oli usk, mis jutlustas, et kõik inimesed on võrdsed jumala ees. See oli evangeelium rõhutuile. Prantsuse revolutsiooni ideed levisid kiirelt kogu Euroopas, sest tal oli suur kande idee — kõik inimesed on võrdsed seaduse ees. Maailmasõja katastroofilistel kogemustel loodud Rahvaste-Liit propageerib uut evangeeliumi — kõik rahvused (rahvad) on võrdsed ja üheõiguslikud. Suudab ta seda suurt sarnasuse ja õigluse ideed üleval hoida samal ajal, kui Hitler propageerib Saksa rahva maailmavalitsemise ideed — see on tuleviku küsimus.

Nagu eeltoodust selgus, oli rahvuse liituvuse või ühtekuuluvuse aluseks keel, rass, ühine ajalugu, geograafiline asend, ühised traditsioonid jne.

Kaasaja natsionalismi uurijad, näiteks Carlton Hayes omas „Essays on nationalism“, väidavad rahvuse liituvuse aluseks natsionalismi kui religiooni. Natsionalism on reaktsioon ristiusule. Ta on usu teine kuju. Usuline tunne on inimese üks ürgsemaid omadusi. Nagu ürgajal, nõnda ka nüüd vajab inimene usu müstilist mõju. Usuline tunne on inimese loomulik osa. Tema väljendusvormid konkreetsel kujul on aga mitmekesised, olgu nad Egiptuse püramiidid, India paagodad, Moosese seadused, eskimote või hotendottide tabud.

Usutunne korraldatud ja süstematiseeritud kujul lõi suured usu süsteemid: Brannism, Buddism, Kristianism ja Muhamedanism. Kõikide religioonide ülesanne on kokkukõlastada inimjõude ja suunata neid. Õieti rahvaste tekkimine on alati seotud olnud rahvusluse (natsionalismi) kui religiooniga. Buddism lõi Siami ja Hiina rahvused. Muhamedanism — Araabia ja Türgi rahvused. Kreeka-Katoliku usk, mis pärit Bütsantsist, ühendas, assimileeris, sulatas kokku vereliselt võõrad rahvused laial Sarmatial. Nii sai väikesest vene rahvasi suur rahvas. Rooma-Katoliku usk oli enam-vähem kosmopolitiline. Ta lagunes, andes aset uuele võimsale usule — natsionalismile. See oli 17. ja 18. sajandil, kui lagunes usk jumalasse ja tema asemele astub usk isamaasse, rahvusesse. See on harilik nähe, et usutunne võtab uue väljendusvormi, modifitseerub. Seega on natsionalism religioon kõige puhtamal kujul. Ta on emotsionaalne elamus, nagu iga teine

religioongi, seega sissejuurdunud osa inimsest. Veel enam! Natsionalism on religioon võimsal kujul. Ei ole olnud ajaloos suuremaid ideaale, mis hulkasid oleks sarnaselt elektroofitseerinud kui natsionalism kaasaajal.

Iga rahvus on omaette tervik, erinev oma hingelaadilt, oma sotsiaal-struktuurilt, keelelt ja meelelt. Igal rahval on tahe, kas teadlik või alateadlik, jäädvustada oma nime ja olemasolu inimkonna ajaloos. Iga rahvas peab andma oma rahvusliku kultuurpärandi inimkonnale. Kultuurlooming on rahvaste elumõtteks — rahvusliku iseolemise ideaaliks.

Kuid iga rahvuse kultuurloomingu vajab teatavaid kindlaid eeltingimusi. Esimene ja tähtsam neist oleks — poliitiline iseseisvus. Ainult vaba rahvas suudab ja saab luua midagi elujõulist. Seega poliitiline iseseisvus on rahva kultuurloomingu eeltingimus. Siit arusaadav iga rahva ja ka meie tung iseseisvusele ja tahe jäädavalt käes hoida seda poliitilist iseseisvust.

Teiseks rahvuse kultuurloomingu eeltingimuseks on majanduslik iseseisvus. Kultuurloomingu on võimalik rahva juures, kel ülejääk, sääst peale eluvajaduste miinimumi rahulduse. Selle juures on vajalik majanduslik iseseisvus, mis vaba võõra mõjust ja survest.

Kultuurloomingu kolmandaks eeltingimuseks on vaimne iseseisvus. See on kogu rahvuse, keele ja meele, traditsioonide ja rahvusomapära säilitamine. See on väga suur ja raske ülesanne. Ei ole olemas täitsa isoleeritud rahvuskultuuri. Kõik kultuurid on vastastikuse läbikäimise tõttu üksteise mõju all. Kuid iga rahvus võib ja peab looma oma kultuuri. Igal kultuuril on oma rahvuslik värving. Internatsionaalset kultuuri ei ole olemas. Aga rahvuse kultuur ei tarvitse olla sallimatu teiste suhtes, kinnine nagu hiina kultuur. Väikerahvaste juures võib säärane kinnisus olla isegi kahjulik. Jaapanit eeskujuks võttes näeme, kui hästi võib pidada oma rahvuslikku kultuuri, aga sealjuures võtta teistelt üle siit ja sealt kõike, mis kuidagi osutuks väärtuslikuks lisanduseks oma kultuurile. Just väikerahvad on sunnitud eeskätt laenama teistelt. Kuid vaatamata sellele jääb kultuuri ja vaimu alussambaks kõikjal rahvuslik kultuur.

Et püsiks rahvuse poliitiline iseseisvus, majanduslik ja vaimne — on vaja kõige enne rahvuse kui sarnase püsimine, ehk õigemini on vaja rahvuse aktiivset vormi — natsionalismi (rahvuslust). Ei oleks ju olnud Eesti Vabariiki, kui ei oleks olnud Eesti rahvust (rahvast) kui sarnast. Meie ärkamiseaeg — see meie renessanss oli meie rahvuse ja iseteadvuse uuesti elule ärataja. Tekkis meie rahvuslik iseteadvus, ühtekuuluvuse ja enesehindamise tunne. Rahvuskirjandus aitas selleks kaasa. See rahvustunne oli meie rahva terve instinkti väljendus. Rahvuslik mõtteviis arenes ja lõppsaavutis oli iseseisev rahvuslik riik.

Kokkuvõttes — rahvuse säilitamiseks ja rahvusluse tekkimiseks on vaja rahvuse ideoloogiat — religiooni. Riikide ja rahvaste areng on alati olnud lähedas kontaktis usundiga. Usu mõjul kujuneb rahvaste iseloom, riiklik struktuur, rikastub kultuur. — Rahvas vajab religiooni mitte võõrastesse jumalatesse, vaid usku enda rahvasse kui jumalasse. See on vajalik kui sisemine side, emotsionaalne elamus, üksikute isikute ja hulkade liitumiseks rahvuseks. See on vajalik, et panna rahvast ühiselt looma, jätkma jäljend kultuurloomingu näol. On vaja, et rahvas ühiselt mõtleks, tahaks, tunneks — siis hakkab ta ka ühiselt tegutsema. See on rahvuse ideoloogia vajadus. See ideoloogia ei tohi olla mõne kitsa rühma või üksiku inimese unistus või targutus. Ei. See peab väljakasvanud olema rahva hingelaadist, sotsiaalsest struktuurist ja rahva ajaloost. Ta ei tohi püsida ainult teoreetilise targutusena või väliskommete täitmisena. Ei. Ta peab muutuma rahva veeneks, religiooniks selle sõna sügavamas mõttes. Kogu rahva ja riigi sise- ja välispoliitika, riigi haridus ja majandus peab sellest seisukohast suunatud ja juhitud olema. See on rahvusluse kui riikluse- ja kultuurikandja süsteemaatiline organiseerimine. Rahvuslus peab olema kõikide kodanike, kõikide ühiskonna kihtide veene, tahe ja püüd, siis omab ta jõu, mis transformeerub ühel või teisel kujul rahvus-kultuuriliseks loominguks.

Noorsoo ettevalmistamine riigikaitseks välismaal. *)

Jaapan.

Jaapan on maa, mille sõjaline vägevus tugineb peamiselt tema rahva tugevale vaimule. Iga jaapanlane on fanaatiline isamaalane, kelle arvates sõjas vangilangemine on suurim häbi, millega võrreldes surm on ülim au. Väga tabavalt iseloomustab jaapanlast, kui kõrge vaimse tasapinnaga isamaalast, jaapani kapten Šimanuki: „... jaapanlane oma isamaale, mis on ühtlasi tema perekonnaks laiemas mõttes, ei haletse oma elu, sest lahingus lüüasaamine, kui moraalise nõrkuse tulemus, oleks ühtlasi ka esivanemate lüüasaamiseks ning kataks häbi- ga ka kõiki, veel sündimatuidki järehtlusi- jaid.“**)

Kahtlemata selline tugev vaim on aastasadu kestnud süstemaatilise rahva kasvata- mise vili, milles viimasel ajal noorsoo sõja- line ettevalmistamine etendab tähtsat osa.

Jaapanis noorsoo sõjalist kasvatamist teostatakse 1925. aastal vastu võetud sea- duse põhjal, sõjaministeeriumi üldjuhtimi- sel, osale noorsoost vabatahtlikul, osale sun- duslikul alusel. Selle seaduse alusel noor- soo sõjaline ettevalmistamine jaguneb ele- mentaarseks sõjaliseks kasvatuses ja sõja- väeteenistuseeliseks ettevalmistamiseks.

Elementaarset sõjalist kasvatust korraldatakse vabatahtlikul alusel algkooli ja kõrgema algkooli ealistele poistele, ees- märgiga kasvatada sõjaväe jaoks reamees- teks kõlvulikkude kontingenti. Selleks on loo- dud üle riigi iga algkooli ja kõrgema alg- kooli juurde vastavad elementaarse sõjalise kasvatuses õppepunktid, kus vilunud instruktorite juhatusel vabal ajal, s. o. õhtuti ja pühapäeviti, teostatakse sõja- lisi harjutusi sportlikus vaimus vastavalt poiste vanadusele ja edasijõudmisele.

Elementaarsel sõjalisel kasvatusel ei panda niivõrd rõhku sõjamehele vajalik- kude teadmiste ja oskuste omandamisele, kui just poisi vaimu ja keha kasvatamisele. Tõsi küll, ka seal sportlikkude mängude ajal sünnib midagi sõjaliste harjutuste tao- list, kuid siiski kaugelt suurem osa instruk- torite tähelepanust on pöördud õpilaste sõja- lise moraali tõstmisele ja kehalise vastu- pidavuse arendamisele. Ja jaapani poisid, kes juba maast-madalast, n.-ö. „emapiima- ga“ on endasse imenud isamaa-armastust

ja kelle kodune kasvatus seda aina süven- dab, on väga vastuvõtlikud sellele kasvatu- sele ning tung sellistesse õppepunktidesse on väga suur. Nii näiteks 1928. aastal võttis Jaapanis noorsoo elementaarsest sõjalisest kasvatuses osa ligi 5 miljonit algkooli ja kõrgema algkooli õpilast, s. o. üle 50% tähen- datud koolide õpilaste üldarvust.

Sõjaväeteenistuseelset etteval- mistamist korraldatakse väljaspool koole kui ka tööstus-, kesk- ja ülikoolides.

Väljaspool koole korraldatava sõja- väeteenistuseelse ettevalmistamise eesmärk on ette valmistada vabatahtlikul alusel sõ- javäe jaoks kõlvulikkude sõdurite kontingenti. Selleks on loodud üle riigi väeosade juurde vastavaid õppepunkte, kus väljaspool koole olevale noorsoole korraldatakse sõjalist ette- valmistamist. Seal õppusi korraldatakse vabal ajal, s. o. õhtuti ja pühapäeviti, ning võetakse läbi sõjalisi õppeaineid täieliku noorte kursuse ulatuses.

Ka sellistele õppustele on tung võrdle- misi suur ning neist võtab osa umbes 20% väljaspool koole olevat noorsugu.

Peale vabatahtlikul alusel väljaspool koole korraldatava sõjaväeteenistuseelse ette- valmistuse teostatakse sõjaväeteenis- tuseelset ettevalmistamist sundus- likul alusel kõigile jaapani rahvu- sest kodanikkudele tööstus-, kesk- ja ülikoolides.

Tööstuskoolides sõjaväeteenistuseel- set ettevalmistamist korraldatakse vabal ajal selleks moodustatud eriliste „sõjalise eelhariduse täienduskoolide“ kaudu, eesmärgiga valmistada ette sõjaväe jaoks eriteenistusallohvitseride kontingenti.

Kursus kestab umbes 800 õppetundi, mil- lest kulutatakse üldsõjaliste teadmiste omandamiseks 400 õppetundi, eriala õppus- teks 200 õppetundi ja üldhariduslikuks ette- valmistamiseks — 200 õppetundi. Õppusi korraldatakse peaaegu alati õhtuti ja püha- päeviti 1—3 tunni kaupa. Koolid on rikka- likult varustatud eeskujulikkude õppeabi- nõudega ning viimisteldud käsiraamatute- ga. Suurt tähelepanu pöördakse elavale si- dele ja koostööle sõjaväega, ja seda eriti vastavate eriuksustega, milleks korralda- takse aegajalt ühiseid õppusi.

Kesk- ja ülikoolides sõjaväeteenis- tuseelse ettevalmistamise eesmärk on kasva- tada sõjaväe jaoks kõlvulikkude reservohvit- seride ja -allohvitseride kontingenti. Seda

*) Vt. „Sõdur“ nr. nr. 21/22 s. a.

**) Vt. „Sõdur“ nr. 9 s. a. lk. 249.

teostatakse vastavate koolide juurde loodud õppepunktide kaudu, kus õpetajatena esinevad erilise ettevalmistuse saanud tegev- kui ka tagavarvæe ohvitserid ja allohvitserid.

Õppekava koosneb 1) üksikvõitleja ettevalmistusest, 2) laskeasjandusest, 3) tegutsemisest väikeste üksuste koosseisus ja nende juhtimisest, 4) väli- ja 5) sideteenistusest, 6) topograafiast, 7) sõjakunsti ajaloost ja 8) mitmesugustest sõjalistest üldteadmistest, nagu moodsate relvadega tutvunemisest, sanitaarteenistusest, gaasiasjandusest jne.

Õppekava võetakse läbi kesk- ja ülikooli õppekursuse jooksul, kusjuures sõjaliste õppeainete tundide arv kõigub, vastavalt kooli õppekursuse vältusele, 250—400 tunni vahel aastas.

Iga aasta oktoobri kuus kõik sõjaväeteenistuseelsest ettevalmistusest osavõtjad, s. o. nii vabatahtlikud, väljaspool koole seisvad noored kui ka sundusliku sõjaväeteenistuseelse ettevalmistamise alla kuuluvad kutse-, kesk- ja ülikoolide õpilased võtavad osa kolmepäevastest manöövritest koos alalisvæega.

Sõjaväeteenistuseelse ettevalmistamise kursuse edukalt lõpetajad saavad teenistusesse astudes soodustusi sundteenistusaja lühendamise näol.

Seega näeme, et Jaapanis noorsoo sõjalist ettevalmistamist teostatakse laias ulatuses ja ta haarab endasse mitte ainult terve koolinoorsoo, vaid ka üle 20% väljaspool koole seisvat noorsugu.

Kuid vähe sellest. Jaapani koolides peale ametliku noorsoo sõjalise kasvatuse teostatakse sõjalist kasvatust varjatult — kehalise kasvatuse nime all.

Kehaline kasvatus omab rahva üldise kasvatuse hulgas suurt tähtsust ning selle kasvatusega ei taotleta mitte ainult keha, vaid ka vaimu karastamise nõudeid. Kehalise kasvatuse suurt tähtsust iseloomustab juba see, et seda teostatakse kõigis koolides iga päev 1—3 tundi.

Koolides kehaline kasvatus sarnaneb peaaegu täielikult sõjalise kasvatusega, kus püütakse sõjaliste mängude, rividrilli, rännakute ja rakendusvõimlemise harjutustega karastada kasvavat noorsugu sõjaväeteenistuse jaoks. Tegelikult kehaline kasvatus jaapani koolides on sama kehaline kasvatus, mida teostatakse sõjavæes.

Koolide kehalisel kasvatusel pöördakse erilist tähelepanu rännakute organiseerimi-

sele, mida korraldatakse kuulsate esiisade haudadele, jalutuskäikude nime all. Selliste süstemaatiliste rännakutega saavutatakse seda, et jaapani poisid juba algkoolis olles suudab sooritada päeva jooksul kuni 20 km matke, ja seda ilma suuremate pingutusteta ning eeskujulikus rivikorras. Seejuures väärivad tähelepanu pingutused vähenõudlikkuse kasvatamise alal ja seda peamiselt söögi suhtes, kus püütakse poisile harjutada ja harjutataksegi piskuga läbiajamist ja isegi tühja kõhu kannatamist. Igasugustest raskustest ülesaamise oskust sisendatakse noorsoosse süstemaatiliselt, tarvitades vastavaid loosungeid. Jaapani poisile väidetakse juba maast-madalast, igal võimalikul juhtumil, et sõda on raskeimate kannatuste, vintsutuste ja pingutuste kogusumma, mida suudetakse võita vaid siis, kui selleks ollakse põhjalikult ette valmistatud juba rahuajal. Ja jaapani poisid kannab neid kannatusi, vintsutusi ja pingutusi nurisemata — sisemise uhkustundega, sest ta on läbi imbutatud teadmistest, et surm lahinguväljal isamaa eest on iga jaapanlase ülim au.

Peale üldise, riigi poolt juhitava noorsoo sõjalise ettevalmistamise ja kehalise kasvatuse väärivad tähelepanu seftskondlikkude organisatsioonide töö sel alal. Neist organisatsioonidest on tähtsaimad „Noorsoo sõjalise ettevalmistuse ringid“.

„Noorsoo sõjalise ettevalmistuse ringid“ („Seinen-Kuirensio“) kujutavad endast noorte miilitsaüksusi, kes peale tavalise sõjaväeteenistuseelse ettevalmistuse korraldamise võtavad osa ka riigi sisemise julgeoleku tagamisest ning õhukaitsest. 1930. aastal oli Jaapanis selliseid ringe 15617 ning nendes korraldatavatest õppustest võttis osa 794.171 noormeest.

Kokkuvõttes tuleb tähendada, et Jaapanis noorsoo sõjalise ettevalmistamise peamine raskus lasub moraalsel ja kehalisel kasvatusel ja seda eriti esimesel, s. o. kõrge sõjalise vaimu sisendamisel. See jaapani vaim garanteerib, et peaaegu iga jaapanlane on valmis igal hetkel vabatahtlikult ja kerge südamega minema kindlasse surma, olgu see inimeselt juhitava torpeedo plahvatamiseks, enda langetamiseks koos pommidega koormatud lennukiga mõnele raudteesillale, või enda purustamiseks koos laenguga vastase okastraataeda läbikäigu tegevuseks.

(Järgneb.)

Rk kasutamisest õhurünnaku vastu rännakul.

Leitnant A. Ots.

Jalaväe relvadest loen kindlale alusele asetatud ja vastavate sihikutega täiendatud klp. parimaks õhukaitse abinõuks. Ta võimaldab lennuki ette korduva sihtimisega saata kuulide vihk, mida lennuk peab läbistama. Kuigi klp. tule vihk on siin hõre, tihendab seda mitme klp. tuli. Kui asetada ühele alusele seesuguseid õhukaitse klp.-jaid kaks ehk enam, siis on ka kuulide vihk vastavalt tihedam. Seesugused katsed on välisriikides häid tagajärgi annud.

Kindlale alusele asetatud rk keskmiseks tuleulatuseks loetakse 1 km, sest sellel kaugusel omab veel kuul küllaldaselt kiirust, et kahju teha lennukile tema tabamisel.

Rk-st tulistamine harilikult aluselt õhukaitse sihikuteta on mõeldav kuni 600 m, kk tuli kuni 400 m ja v. p. tuli 200—400 m. Täiendatud normid on peaaegu igas välisriigi eeskirjas ligikaudu sarnased.

Käesolevas artiklis võtan vaatlusele võitlusvõimalusi ja -viise õhurünnakute vastu koondiste rännakul. Meie „Ajutine juhend õhukaitse klp. kasutamiseks“ (1932) seda ala ei käsitle.

Ka rännakul jääb peamiseks jalaväe õhukaitse aktiivseks vahendiks ikkagi rk vastava alusega. (On ka teisi vaateid — vt. „Sõdur“ nr. 21/22 — 34. a. lk. 592. Toim.).

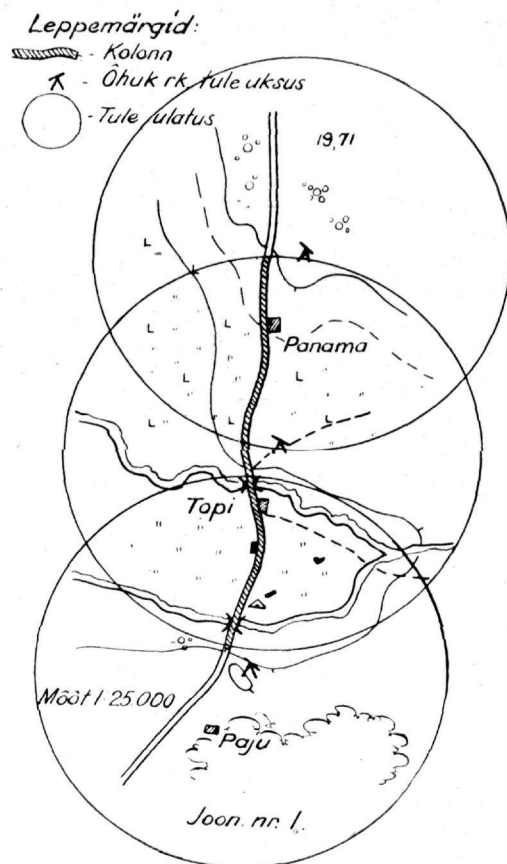
Täienduseks temale määratakse kompani kohta 2—3 laskuri- ehk kk-jagu. Nad peavad olema kogu rännaku kestvusel lahinguvalmis, s. t. relvad laetud ja laskmiseks käepärast.

Rännakkolonni õhukaitse vastavate rk-tega vastab sama nõuetele, kui iga mistahes objekti kaitse. Et objekt on siin pikk, kitsas, liikuv, siis tulevad veel juurde mõned erilised nõuded. Seni tarvitati meil ja ka välisriikides kolonni õhukaitseks järgmist moodust:

Õhukaitseks määratud rühmad liikusid hüpeta. Näiteks, kui kolonni pikkus oli 2 km, siis määrati kaitseks 3 rühma. Rühmad olid tee kõrval positsioonil ja vastavalt kolonni liikumisele liikusid mahajäänud rühmad kolonnist mööda uuele positsioonile.

Rühma positsioonide vahemaa oli 800—1000 m (vaata skeem nr. 1).

Vastavalt sellele, kui kolonn oli 1 km edasi liikunud, pidi mahajäänud rühm tegema hüppe kolonni ette. Hüppe pikkus oli 3 km. Rühm pidi hüppe tegema umbes 15 minutiga. Sama aja jooksul kolonn liigub 1 km. Nii saab rühm kohal püsida umbes 30 min., s. o. aeg, mille vältel kolonn liigub 2 km.

Iseendast on seesugune moodus väga hea, ta pakub kolonnile maksimaalset kaitset, mis rk-tega üldse võimalik anda, sest positsioonid valitakse tee kõrvale 200 kuni 300 m ja heade vaatlusvõimalustega. Samuti on rühmad positsioonil alatasta võitlusvalmis. Suuremaks puuduseks on asjaolu, et hobused ei suuda sooritada kehvasti neid kiireid hüppeid (kiirus 12 km/t) koos vankri ja meeskonnaga, eriti veel talvel, kus mööda sõita raske ja kõrvalteed puuduvad. Manöövritel on näha, et peale poolepäevalist rännakut on hobused väsinud. Saaterühmad vast suudaksid soori-

tada kauemat aega seesuguseid hüppeid, kuid nagu teada, ei jatku neid meil igale pataljonile, ja pataljonil on ühest rühmast vähe.

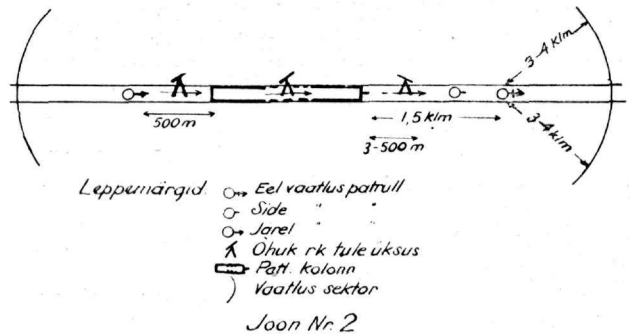
Tuleks võtta tarvitusele uus moodus, mis klp. hobustele vedamisel nii koormav ei ole ja mis meie kitsastes majanduslikkudes oludes oleks läbiviidav.

Mitme välisriigi klp.-käsiraamatutes ja ka sv. ajakirjanduses käsitletakse teissugust moodust. Nimelt, õhukaitseks määratud klp.-jad asetatakse kolonni sekka ja liiguvad koos viimasega. Seesugune moodus nõuab võimalust klp.-ga lasta vankrilt ja eeskujulikku vaatlusteenistust. Selge pildi selle mooduse kohta annab kapt. Rob. Jansons Läti sv. ajakirjas „Militarais apskats“ nr. 3, 1933. a. Siin leiab autor samuti, et rk-rühmad ei suuda kaitsta kogu aeg kolonni hüpetena. Seda võiks kasutada ainult erikordsetel juhtudel ja seesugustel kohtadel, kus õhukallaletung kõige tõenäolisem ja hädaohtlikum (sillad, kitsused, jne.). Ta loeb ka tavalisemaks mooduseks klp. tuleüksuste paigutamist kolonni sekka umbes 1 km vahedega ehk tulistamist paralleelteelt, kui seesugune olemas lähedal, kuni 500 m, ja vahepeal ei ole laskmist takistavaid esemeid. Niimoodi kolonni paigutatud rk-jad tulistavad vankritelt või tee äärde asunud positsioonidelt.

Kapt. Jansons võtab omas artiklis lähemale vaatlusele patl. õhukaitse organiseerimise.

Õhukaitse üksuse tegevus on kõige edukam siis, kui ta on kaitstavast objektist 300—500 m eemal. Selleks tuleb liikuda 1. õhukaitse üksusel 300—500 m patl. ees, 2. — patl. keskel ja 3. — patl. sabas. Viimasel tekib vajalik vahemaa laskmise ajal sel teel, et kolonn liigub temast eemale. Vaatlusteenistuseks on vaatluspatrull umbes 1,5 km patl. ees, koosseisus: 1 ohv., 4 vaatlejat ja signalist. On soovitatav, et patrull oleks ratsahobustel. Vaatlussektorid on ette ja külgedele jagatud vaatlejate vahel. Patrulli vaatlusraadius on umbes 3—4 km. Märkab patrull lennukit, annab hoiatuseks signaali (rakett, pasun, luukaslamp) ning õhukaitse-üksused valmistuvad ette tulistamiseks. Hiljem, kui selgub, et lennuk kuulub vaenlasele, antakse häiresignaali. Eelpatrulli ja patl. peajõudude vahel asub sidepatrull, kes annab eelpatrulli signaalid edasi. Patrulli koosseis: 1 signalist ja 1—2 sõdurit-sidepidajat. Umbes 500 m patl. taga on järelpatrull taha ja külgede vaatluseks. Patrulli koosseis: 1 signalist ja 2 sõdurit. On soovitatav, et nad oleksid varustatud jalgratastega. See-

sugune on vaatlusvõrk siis, kui kolonn liigub rinde suunas. Kui kolonn liigub seljataguses, siis on patrullide asetus ümberpöörduvalt, s. t. tugevam patrull on umbes 1,5 km kolonni taga. Patl. kolonnis asub patüli juures signaalpost: 1 signalist ja 2 vaatlejat, kellest üks jälgib eelpatrulli ja teine tagapatrulli signaale. (Vaata joon. nr. 2).

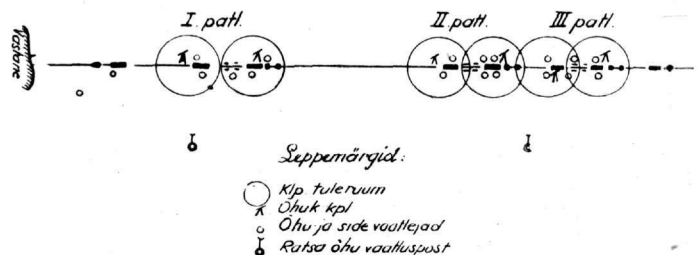
Kui patl. õhukallaletungi on ette oodata, siis on soovitatav, et patl. üksused oleksid harvendatud 25—30 m kaugustele ja liiguksid tee kõrval. See raskendab vastase õhuluuret ja vähendab tule mõju.

Kui patl. liigub esijärgus, siis esimene õhukaitse üksus liigub eelkompani juures.

Umbes sarnaselt kapt. Jansoni kirjuti- sele lahendatakse rännaku õhukaitseüksimuse ka teistes välisriikide rk-käsiraamatutes (Vene, Poola, Inglise), (vaata joon. nr. 3. Rüg. õhukaitse Lutšini järgi).

Rüg õhukaitse rännakul V Lutšini järgi
(Vene)

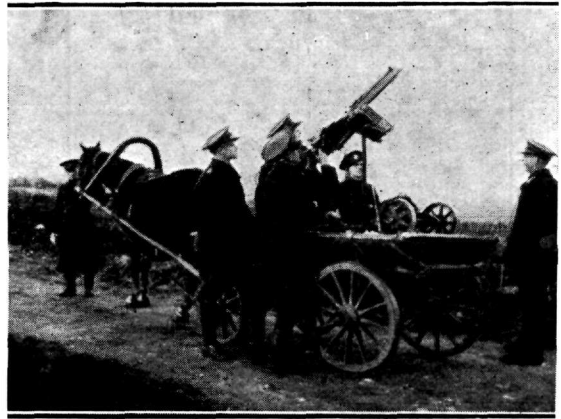
Joon Nr. 3.

Esialgse vaatluse järgi näib viimane moodus heana ja lihtsamana, kuid ka siin on omad puudused. Õhust ründaja peamiseks püüdeks on läbi viia rünnak ootamatult. Eespool kirjeldatud vaatlusteenistus näib esialgu küllaldane, kuid siiski ei ole ta veel täielik. Kuigi soodsal juhul võib näha lennukit 15 km kauguselt, harilikult 7—8 km kauguselt, takistavad seda maastiku völdid, metsad ja asulad tunduvalt, eriti siis, kui vastane läheneb madala len-

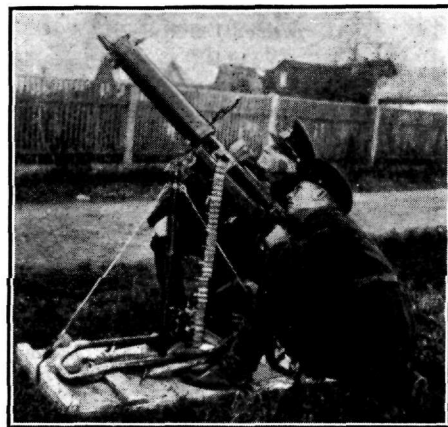
*Pilt nr. 1.
Rk vanker rännakul.*

*Pilt nr. 2.
Rk vankrilt tulistamisel.*

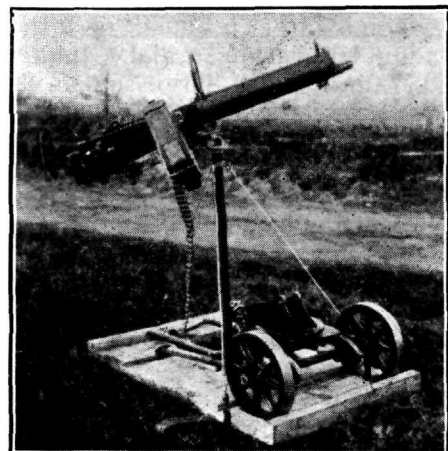
*Pilt nr. 3.
Rk vankrilt mahavõtmine.*

*Pilt nr. 4.
Rk-ga tulistamine maapinnalt.*

*Pilt nr. 5.
Rk asetus vankril.*

*Pilt nr. 6.
Vaade alusest maapinnalt.*

Pilt nr. 7.
Vaade alusest maapinnal.

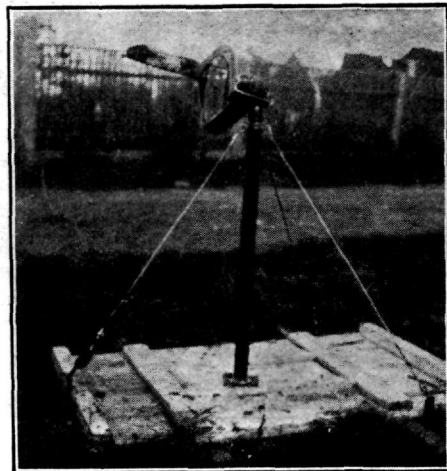
nuga. Ei ole haruldane nähe, et vaatamata heale vaatlusorganisatsioonile, võime sattuda ootamatu õhurünnaku ohvriks. Seda vaatlusteenistuse puudulikkust rännakul saab kõrvaldada ainult õhukaitsevahendite alalise võitlusvalmis olekuga. Kui õhukaitse klp-jad kolonnis liiguvad, peab olema võimalik lasta klp-jast vankrilt, sest selle maha võtmiseks ja positsioonile asumiseks ei ole igakord aega.

Laskmine vankritelt on ka esile kutsunud rea vaielusi. Nii leiab Leedu major Dulksnys („Mušu zinyas“ nr. 98 — 1933), et vankrilt lastes tuleb hobune eest lahti rakendada, sest vastasel korral muutuvat lasketagajärjed nõrgaks.

Katsetasin Sõjakooli veo- ja suurtüki hobustega, kus selgus, et umbes 50% katsetatavaist ei karda laskmist rk-st ja seisavad rahulikult laskmise ajal. Juba mõne valangu väljalaskmise järgi suutsin harjutada 90% katsetatavaid nii, et nad vankri ette rakendatuna laskmisele tähelepanu ei pööranud. Nii jääb hobuse lahtirakendamine (harjunud hobuste juures) vankri eest ära, sest, nagu eelpool mainisin, puudub selleks aeg.

Et meil klp-te vedamise vankrid on vedrudeta, siis on nad võrdlemisi soodsaks õhukaitsealuseks, kui neid täiendada vastavate lisaosadega.

On vaatlejad teinud kindlaks vastase lennukid umbes 4—5 km kauguselt, siis on meil rännakuni aega umbes 1 min. Sel juhul jõuame asuda positsioonile, mida tuleb teha ka tingimata. Asumine positsioonile peab sündima järjekorras, s. t. osa

Pilt nr. 8.
Vaade alusest maapinnal.

klp-jaid on sel ajal vankril võitlusvalmis, kui teine osa positsioonile asub. Kui esimene osa klp-jaid juba positsioonile lahinguvalmis, asub teine osa, mis esialgu vankritele jäi, positsioonile. Positsioonid on siin tunduvalt halvemad ja juhuslikumad, kui hüpetena positsioonile asumisel. Lühikese aja tõttu piirdub positsiooni valik 25—50 m raadiusega maaalal ja kergesti võib asuda seal mõni metsatukk, talu, jne., mis laskmist ja vaatlust takistab. Viimane nähe on rännakkolonniga kaasasliikuva õhukaitse rk-rühma suuremaid puudusi.

Et positsioonid asuvad tee lähedal, tuleb juurde veel uus pahe. Nimelt, tulistades pikki teed mööda, võivad kuulib tabada oma osi. See nähe on väiksem hüpetena rännakkolonniga kaitsmisel rk-rühmadega, sest siis on positsioonid harilikult teest kaugemal ja seega laskesuund rohkem põigiti tee suunale.

Kokku võttes leiame, et ei tohi eitada rännakkolonniga kaitsmist hüpetena rk-rühmade abil. Seda moodust võib kasutada aga ainult siis: 1) kui rännak sünnib rohkem kinnisel maastikul (metsavaheline tee) ja õhukaitset hüpetena organiseeritakse kohati — maksim. ½-päevase rännaku ulatuses; 2) kui rännak on osaliselt päeval ja öösi, langeb maksim. ½ rännakust; 3) kui on ette näha õhurünnakut, nagu kitsuste, sildade, jne. läbistamisel.

Kui rännak sünnib enam lahtisel maastikul ja vajatakse kogu rännaku ulatusel õhukaitset (samuti liikumisel metsas), tuleb kasutada teist moodust, s. o. õhukaitse rühmade paigutust kolonni sekka ja nende liikumist kolonniga. Viimase mooduse tar-

vis, kus vajalik tulistada rk-st vankrilt, on Sõjakooli kuulip. kompani ülema, major Lutsu algatusel tehtud katseid sobiva aluse leidmiseks, tulistamiseks harilikult veo-vankrilt. Kv. ühend. õppeasutiste relvtöökojas konstrueeriti relvurohvitseri, kapten Grossbergeri juhtimisel ka seesugune alus, mis katsetamisel andis häid tulemusi.

Tähendatud alus kaalub 8,280 kg, on 90 cm pikkune terasest tõru, mille ülemisele otsale kinnitatakse õhukaitse klp. Toru kinnitatakse puust alusele, millel veetakse klp-jat vankril, kolme trossiga. Laskevõimalused ja -tagajärjed olid katsetamisel siin samad, mis kolmejalgsel õhukaitsealusel. Laskmisel vankrilt lükatakse kiil puust aluse ja vankri põhja vahele, mis takistab klp. vetrumist alusel (vaata ülesvõtted 1—8). Õhumärke saab tulistada sellelt aluselt istudes ja põlvel-asendis vankrilt või püsti vankri kõrvalt.

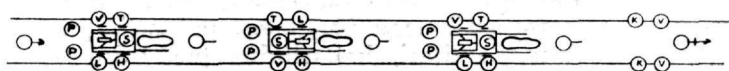
Seda klp. õhukaitsealust on talvel lihtne reele kinnitada, kus ta oma ülesannet täidab veel paremini, kui vankril.

Õhukaitseks määratud rühmas tuleb seesugused alused asetada vankritele vaheldamisi, ühele vankrile tagaotsa, teisele ümberpööratud asendis — etteotsa, et trosside asetus oleks mitmesugune ja rühmal oleks soodsam laskevõimalus mistahes suunas.

Positsioonile asumisel võetakse klp., õhukaitsealus ja puust alus koos vankrilt ja asetatakse maha 4-ja numbri abil. Aluse konstruktsioon võimaldab siin kiiret mahavõtmist vankrilt, mis olulise tähtsusega. Laskmisel toetuvad sihtur ja laadur oma keharaskusega puust alusele, mis suurendab aluse püsivust. Rännakul asub sihtur vankril ja hoiab klp. laskevalmis eseme suunas, kust on kõige enam oodata vaenlase ootamatut õhurünnakut. Liikumisel käib toimkonnaülem vankri ees, laskmisel hoiab hobusel suukõrvast kinni, et viimane rahulikum oleks. Samuti liikumisel käivad mõlemal pool vankri kõrval 2 numbrit, et positsioonile asumisel oleks võimalik klp-jat kiiresti vankrilt maha võtta ja kohale toimetada. Samuti võtab üks neist numbritest sihtimise üle sihturilt, kui lennuk on

üle peade lennanud ja kui vankril olev sihtur ei jõua uues suunas klp-jat ümber sihtida (vaata skeem nr. 4). Vankril ole-

Õhukaitse rk rühma rännakkord

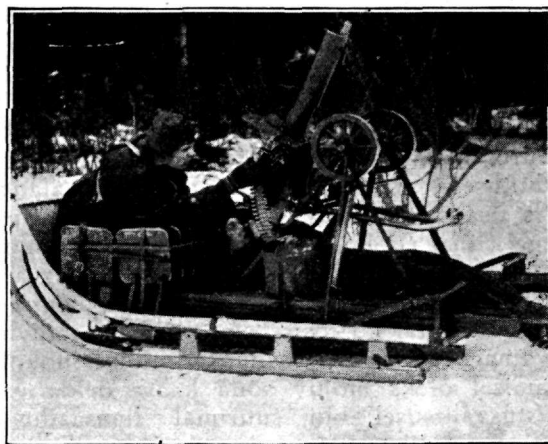
Leppemärgid

○ ¹	Rühmülem	⊖	Tag os kandja
○ ²	R vanem	⊙	Vaaltelja
○ ³	Toimkül	⊗	Paadr kandja
⊙	Sihtur	⊕	Kaskjalg
⊙	Laadur	⊖	Hobusemees

Joonis 4.

vat sihturit tuleb vahetada maksim. iga tunni järgi, sest alaline võitlusvalmis olek ja vaatlus on väsitav.

Võiks märkida siinkohal veel, et klp. aluseid veovahenditelt laskmiseks on meil väeosades ka varem konstrueeritud. Nii näiteks valmistati ühes väeosas mõni aasta tagasi alus reelt õhumärkide tulistamiseks (ülesvõtte nr. 9), kuid nagu ülesvõttelt

Pilt nr. 9.

Rk reelt tulistamisel.

näha, puudub sellel sihtimise paenduvus, mis väga oluline kiirete õhumärkide tulistamisel. Samuti puudub ka võimalus mistahes suunas tulistamiseks.

Linaseriide kasutamise võimalusi kaitseväes.

Praegusel raskel põllumajanduse kriisi ajal tuleks enam rõhku panna linaste riiete tarvitamisele nii kaitseväes, kui ka teistes riigiasutuses, nagu vanglates, politseis, piirivalves, raudteel, kaitseliidus jne. Suurendades kaitseväes ja mujal linaste riiete tarvitamist, toetaksime ja ergutaksime sellega kõigepealt kodumaa linakasvatamist, teiselt poolt see mõjutaks linakasvatajaid mitte vähendama linaga külitud maaalasi. Ebasoodsa konjunktuuri juures võib linakasvataja hoopis loobuda lina harimisest. Ja seda võib juhtuda, kui puuduvad lina realiseerimise võimalused. Suurendades linaste riiete tarvitusele võtmist kaitseväes ja sedasama uue riidetüübina sisse viia muusse riigiasutusse, mõjutaksime välismailt puuvilla impordi vähendamist väga suurel määral. Viimane asjaolu aitaks kaasa kaubandusbilansi tasakaalustamist. Ühes sellega aga avaneks võimalus põllupidajail linaproductseerijail realiseerida lina tagavarasid, mis jällegi mõjutaks hoida senisel kõrguse tasemel lina productseerimist, pigemini aga kutsuks esile suurenenemist lina kasvatamise alal, kindlustades sellega Eestile sõjakorral omaküllustust linaseriide alal. Aasta-aastalt on välismailt importeeritud üld- ja kaitseväe tarvituseks suurel määral puuvilla, mida heal tahtel suure edukusega võiks asendada teatavatel aladel kas osaliselt või täies ulatuses linaste riidega (linaga), kodumaa produktiga, valmistatud kas soetatud linast või takust. Arvan, et poleks vististi üleaarune, kui kompetentsed võimud võtaksid tõsiselt kaalumisele puuvilla linaga asetamise küsimuse, millisel nõupidamisel oleks mõjuv sõna kaasa öelda varustusvalitsusel, kui suurimal linasaaduste konsumendil.

Poolakad, aru saades, millise suure tähtsusega on kodumaa toorlina kaitseväe varustamises rahu- ja sõjaajal — on püüdnud kõik teha, et suurendada linaste riiete tarvitusele võtmist kaitseväes ja nendega asendada puuvilla saadusi, muidugi silmas pidades tehnilisi ja eelarve võimalusi. Tulemuseks oli, tehnilise instituudi ja varustusevalitsuse mõjuval kaasabil, väga mitmet tüüpi linaste riiete tarvitusele võtmine kaitseväes viimastel aastatel puuvillase riide asemel.

Praegu poola kaitsevägi tarvitab väga suurel määral linaseid riideid. Kätterätid, magadis- ja padjakotid ning ühistelgid on valmistatud peaaegu eranditult linasest riidest. Viimasel ajal on poola kaitseväes täiendavalt tarvitusele võetud järgmised varustused

linasest riidest: a) jalarätid, b) padjapiüürid ja voodilina, d) tööülikonnad valged, sinised ja kaitsevärvi, e) mereväe valged ülikonnad, f) mereväe tööülikonnad, g) haiglakätterätid, h) haigete ülikonnad haiglates, i) telgi linad, j) ohvitseride ülikonnad haiglates jne.

Peale loetletu on katsetamise staadiumis väeosades ihupesu ja suviülikonnad.

Olenevalt praktilistest tulemustest, mida katsetamisel annavad linasest riidest ihupesu ja suviülikonnad, võrreldes seni tarvitataivate puuvillaste omadega — otsustatakse lõplikult lähemas tulevikus linasest riidest pesu ja suviülikonnade tarvitusele võtmise küsimus.

Samuti on poola kaitseväes tarvitusele võetud linased impregneeritud riided leiva- ja seljakottide, püksihoidjate (trakside) ja katete valmistamiseks seni tarvitatud puuvillaste riiete asemel.

Puuvillariide asendamisel linaseriidega tuleb üle saada mõningatest raskustest, sest uue riide tüübi tarvitusele võtmisel kaitseväes tuleb arvestada mitmesuguseid asjaolusid, nagu riide hügieenilisi omadusi, raskust, et liigselt sõdurit mitte koormata, riide hinda, vastupidavust kandmisel ja aiastamisel ning võib olla ka vastava kvantumi riide hankimise võimalust teataval ajavahemikul.

Ülemal loetletud asjaolude igakülgse läbikaalumise ei võiks kaitseväes ega muudes riigiasutuses tarvitusele võtta uut tüüpi riidet teatavaks otstarbeks.

Kasutamise seisukohalt võib linast riidet jagada: a) pesuriideks, b) voodiriideks, d) ülikonnariideks, e) rakmete riideks, f) telgiriideks.

On kuuldavale tulnud mõtteavaldusi, et linased riided ei ületa puuvillariidet, sellepärast arvan, et poleks üleaarune mõne sõnaga vaadelda lina- ja puuvillariide hüvesid ja pahesid.

Linased pesuriided on võrreldes puuvillariidega tavaliselt raskemad sama jämeda ja tiheda lõnga juures, imbub enesesse hõrgi aeglasemalt kui puuvillariide, kuivab raskemini kui puuvillariide, omab parema soojuste läbilaskevõime, mille tõttu võib kergemini esile kutsuda külmetust pesu märjaks saamise või higistamise korral.

Linased pesuriided on märksa vastupidavamad pesus, omades kahekordse vastupidavuse kandmisel, võrreldes puuvillariidega.

Linased pesuriided halvemast lina sordist on umbes 30—100% kallimad puuvilla pesuriidest, kuna soetud linast riide hind ületab 100%.

Mis puutub suviülikondade linaseriide hügieenilisesse küljesse, võrreldes puuvillariididega, siis on selle omadused sarnased pesuriidele. Kandmisel suviülikonna linaneriie on märksa vastupidavam puuvillariidest, kulub vähem, higi mõju ei avalda enast, on märksa vastupidavam pesus, kuid pärast märjaks saamist kuivab kauemini; märjas olekus kõveneb ja võib esile kutsuda hõõrumise (kulumise). Linane suviülikonnariie on puuvillariidest umbes kaks korda kallim hinnaliselt, mis aga kompenseerub kahekordse pikema aja kandmise vastupidavusega. Linased tööülikonnariided on meil kaitseväes tarvitusel hea eduga ja riide hind on võrdlemisi madal. Eriti sobib hästi linaneriie rakmeteks, nagu leiva- ja seljakottideks, kateteks jne., eriti sellepöolest, et on väga vastupidavad pikemaajalisel aidastamisel. Linased riided, mis selleks otstarbeks tarvitatakse, kui nad on hästi impregneeritud vaseamonjakal lahus, peavad pikemat aega vastu aidastamisel ja kandmisel ning õlmas-tiku oludele, nagu niiskusele, veeimbuvusele ja ärakuivamisele.

Rakmed kuuluvad märksa aeglasemalt kui riidevarustus, sellepärast on nende juures möödapääsemata kestvam aidastamine, ja sellest järeldus, et nad peaksid valmistatud olema linasest riidest, mitte puuvillasest. Samuti voodipesuks sõduritele ja haiglatele, padjapiüürideks, voodilinadeks, kätterättideks jne. on väga soovitatavad linased riided, nad lasevad hästi pesta ja puhastada, kus

juures raskus ei mängi negatiivset osa, mis mõeldav isikliku pesuvarustuse puhul.

Nagu eespool tähendatud, on olnud takistuseks linaseriide tarvitusele võtmiseks kaitseväes ja muus riigiasutis selle võrdlemisi kõrgevõitu hind puuvillase riide kõrval. Edaspidi peaks saadama sellest takistusest üle. Kõrge hinna nivelleerib ligi kahekordselt suurem vastupidavus, omades sellega ühtlasi ka soodsamad tingimused aidastamiseks, s. o. alalhoidmiseks, millel omakord ülisuur tähtsus.

Tänapäeva linatööstuse seisukorra juures Eestis ei peaks tööstuse poolt takistusi leiduma kaitseväge nõudmiste rahuldamiseks, olgu mis tahes riidetüübi valmistamisel. Omame linaketramise suurtööstusi küllaldaselt arvul. Seepärast puuvillariide asendamine linaseriidega kaitseväes on täies ulatuses mõeldav ja soovitatav ning sõltuv Kaitseministeeriumi vastavate alade eelarvest ja kaitseväge võimudest, analoogiliselt ka muus riigiasutis. Kui võisid meie esivanemad tarvitada linast riidet pesuks ja muuks otstarveteks, miks ei peaks seda suutma teostada käesagne eestlane. Linaseriide puuvillaga asendamise küsimus on liiga aktuaalne, et sellest vaikes võiks mööda minna. Sellest on varustusevalitsus aru saanud, astudes samme, et puuvillast riidet linasega asendada.

Varustusevalitsuse eesküja, mis riigimajanduslikust seisukohast väga tervitatav ja vajalik, väärib tõsist järeletegemist meie teistelt riigiasutustelt, eeskätt vangimajade ja raudtee valitsustelt, politseilt, kaitseväelastelt jne. jne.

Meie hüüdsõnaks peaks olema: Riigiasutustes ja kaitseväes tarvitada ainult kodumaa saadusi. E.

Tartu ülikooli sõjateaduste professor 1802—1830 seoses üldise sõjalise hariduselooga.*)

E. Vigel.

Loengute arv nädalas polnud piiratud mingisuguse ametliku normiga. Sellepärast näeme, et ühel poolaastal on nende arv 10, teisel — 16, mõnel — isegi ületab 20. Loengutega seoses olid praktilised tööd ning harjutused väljal ja auditooriumis, ja kollookviumid läbikuulutatud ainete üle. Ainete põhjalikku läbitöötamist soodustas raamatukogu, mis a. 1804—1830 260 köitest kasvas 357 köiteni, kogu kaarte, plaane ja mudeleid suurtükiasjanduse ja fortifikatsiooni ala-

delt. Mudelite kogu soetati juba ülikooli alg-aastail ja seda täiendati pidevalt. Hulga mudeleid laskis valmistada sõjateaduste prof. Elsner enese juhatusel. Elsneri mudelid leiti olevat niivõrd eeskujuliku, et I Kadetikorpus Peterburis tellis neist hiljem terve kollektiooni. Ei puudunud ka muud tööriistad ja vajalikud õppevahendid. Õppekursuse kestvus oli 2—3 aastat. Sunduslike ainete läbikuulutamise järele sooritati ülikooli juures katsed. Viimased olid kirjalikud ja suuised.

Ülikooli lõpetamise järele oli üliõpilastel tee

*) Vt. „Sõdur” nr. nr. 21/22 s. a.

sõjaväeteenistusse avatud. Kuid arusaadavalt ei võidud neid otsekohe ühendada ohvitserideks: nad polnud siiski veel küllaldaseid ette valmistatud tulevaste ülesannete ja kohustuste täitmiseks tegevas teenistuses. Teoreetilised teadmised neil ju olid, praktilised oskused seevastu aga olid nõrgad, sest ülikooli juures ei korraldatud ei rivi- ega praktilisi taktikaasi õppusi. Arvestades neid lünki oli loomulik, et ülikooli lõpetajad täiendasid oma oskusi rügementides, kuhu nad astusid ühistel alustel aadlikega, s. o. junkrute-na. Säärane olukord ei kestnud siiski kaua ja 8. juulil 1806. a. ilmus ukaas, mille põhjal gümnaasiumi ja ülikooli lõpetanud aadlikud sõjaväeteenistusse astumise puhul ühendati ohvitseriks kuuekuulise teenistuse järele rügementides. Sellest ajast teenisid nad 3 kuud reameestena ja 3 kuud all-lipnikutena. Lipnikuks või kornetiks ühendamine järgnes ukaasis mainitud aja väljateenimise järele juba olenematult sellest, kas rügemendis oli vakantseid kohti või mitte. Sama aasta 3. novembril laiendati seda soodustust ka mitte-aadlisooast gümnaasiumi ja ülikooli lõpetajale. 14. märtsil 1807. a. lubati välja teenida nõutavat riviteenistuse staaži rügementide asemel kadetikorpusete juures Peterburis, kuhu soodustuste osalisi määrati otse allohvitseridena. Siin olgu mainitud, et ühendamisest ohvitseriaukraadi polnud ette nähtud erilisi soodustusi nende junkrutele, kes olid ülikoolis õppinud sõjateadusi.

Pääs ülikoolist tegelikku sõjaväeteenistusse oli siiski piiratud ühe väga olulise tingimusega. Nimelt, kõik isikud, kes olid õigustatud saama 8. juulil 1806. a. ukaasi soodustuste osalisteks, olid kohustatud esitama vastavale ülemusele, peale teiste dokumentide, ülikooli või selle kuraatori poolt antud atestatsiooni käitumise kohta ülikoolis viibimise aja. See oli vajalik selleks, et tõkestada vabameelsele, prantsuse revolutsiooni ideedest mõjustatud noorsoole sissepääsu ohvitserikorpusse. Säärased atestatsioonid asendasid poliitilise meelsuse tunnustusi, olgugi, et neid välja andsid õppeasutused. Siin ei tohi unustada, et Aleksander I valitsuse I pooltel usaldus ülikoolide vastu oli täielik, ja selle tõttu ka nende poolt antavate atestatsioonide erikaal oli küllalt suur. Kuna aga ülikoolivõimude kompetentsi kuulus järelvalve üliõpilaste käitumise kohta ka väljaspool ülikooli, siis ei võinud riigivalitsuse arvates keegi olla paremini informeeritud üliõpilaste meelsusest — tol ajal nimetati seda tagasihoidlikult kõlbluseks — kui ülikool. Mis puutub Tartu ülikooli poolt väljaantud atestatsioonidesse, siis olid need koostatud niivõrd üksikasjaliselt, et neis oli isegi märgitud palju aega keegi atesteeritavaist stuudiumi ajal oli veetnud ülikooli kartseris. Enesestki mõista, et säärased märged polnud takistuseks teenistusse astumisel, kui vaid muudu „kõlblusega“ oli kõik korras. Baltlaste meelsus aga oli vene ajal ikka ja alati väljaspool igasugust kahtlustust. Nõnda, et sellest küljest Tartu ülikooli kasvandikl — olid ju need enamuses pärit Baltimaalt — polnud karta mingisuguseid raskusi. Kuna 8. juulil 1806. a. seaduse ellurakendamisel kardeti kuritarvitusi, nõuti ülikoolidelt veel nende üliõpilaste nimestike esitamist Haridusministériumile, kes ülikooli lõpetamisel avaldasid soovi astuda sõjaväkke mainitud seaduse alusel. Ülikoolidelt saadud andmed esitas Haridusministérium vajaduse korral Sõjaministériumile.

G. Pfaffi¹⁾ kokkuvõtete järele õppis Tartu ülikooli sõjateaduse-osakonnas 1802. a. kuni sõjateaduste professuuri kaotamiseni 1830. a. 97 isikut. Kui sellele arvule juurde lisada ka nende üliõpilaste arv, kes lühemat aega kuulunud sõjateaduslikke loenguid, kuid hiljem kas siirdunud teistele aladele või lahkunud ülikoolist, siis tõuseb see — 139-le.

Ent toodud arvud pole siiski täpsed, sest filosoofiateaduskonna üliõpilaste immatrikuleerimisel ei märgitud nimestikku igakord osakonda, kuhu üliõpilane astus. Nii näit. on filosoofiateaduskonna üliõpilastena immatrikuleeritud G. R. v. Mohrenschild (1803—06), C. Helfreich (1805—07) ja C. Chr. Mensh (1806—07, kuna nad tegelikult õppisid sõjateadusi. Õige arvu saaksime vaid läbivaadates kõik üliõpilastesse puutuvad toimikud. Kuid seegi suur ja vaevarikas töö ei annaks soovitud tulemusi, kuna isegi ülikooli arhiivi andmed on lünklikud. Nii peame paratamatult leppima Album academicum'i andmetega, korrigeerides neid võimaluse piires. Neist andmeist selgub, et kuigi üliõpilaste arv osakonnas oli kõikuv, see üldiselt näitas järjekindlat tõusu:

1802—1810	oli üliõpilaste arv	25 (6), ²⁾
1810—1820	„	46 (34),
1820—1830/31	„	68 (57).

Esimesena immatrikuleerus sõjateadusi õppima F. par. Ungern-Sternberg 1802. a.

Enamik sõjateaduste kuulujast põlvenes Baltimaalt, kuna aga siseriigist — Peterburist, Moskvast, Tuulast, Pihkvast, Novgorodist, Bobruiskist ja Kaluugast jne. —, Soomest ning Poolast päritolevate üliõpilaste arv küündides 28-le, oli küllaldaselt suur. Ent viimaste hulgas leiame rohkem saksa kui vene nimedega üliõpilasi. Välismaalaste arv oli väike: ainult 8 isikut, kelledest 2 lahkus ülikoolist juba esimesel aastal. Üks neist asus Miitavis tööle treialiselina, kuna teine läks haridust jätkama kodumaale. Kahjuks, ei võimalda Album academicum, kust on võetud arvilised andmed, liigitada üliõpilasi rahvuse järele, mille tõttu raske on öelda, kas, ja palju eestisoost üliõpilasi leidis siin. Võimatu see siiski pole, et tol ajal üksikuid eestlasi õppis ülikoolis ka sõjateadusi.

Jälgides sõjateaduse-osakonna lõpetajate elukäiku, näeme, et neist vaid 56 siirdus oma erialale, kuna 21 astus ametnikena tsiviilteenistusse, 5 valis elukutseks õpetajaameti, 12 hakkas tegelikuks põllumeheks ja 10 siirdus muudele aladele; üks, rittmeister A. Goroschansky, astus pärast seda, kui ta kavalergardide rügemendist üle viidi kaptenina Orenburgi garnisoni, mungana Arhangeliski lähedal asetsevasse kloost-risse.

Võrreldes Album academicum'i andmeid sõjateaduse-osakonna üliõpilaste arvu kohta sellega, mis ütles omas aruandes 1804. a. ülikooli kuraator Klinger sama asja kohta, seisame dilemma ees, kumma andmed on õiged? Album academicum, mis koostatud ülikooli aktide põhjal, tõendab, et mainitud aastal õppis sõjateadusi vaid üksikuid üliõpilasi. Klinger, kes isiklikult kohal viibides jälgis auditooriumides õppetöö-

¹⁾ Statist. materialõ dlja opredelenija obštš. položenija lits, polutš. obrazov. v I. Derptskom Un-te s 1802—1852 g. SPB. 1862.

²⁾ Sulgudes on G. Pfaffi kokkuvõtted.

käiku, jälle väidab, et „palju üliõpilasi kuulab loenguid prof. Elsneri juures, kes isegi tööga üle koormatud. Nähtavasti seisab küsimuse õige lahendus siin selles, et sõjateaduste loenguid kuulasid ka teiste teaduskondade üliõpilased, kes olid huvitatud sõjandusest. Osa neist astuski hiljem ohvitseridena sõjaväeteenistusse. Kuna aga katsete sooritamine sõjateaduslikes aineis, nagu mainitud, ei andnud ülikooli lõpetajatele erilisi soodustusi ohvitseriks ülendamisel, siis rahelduti, oletatavasti, sellega, et kuulati läbi sõjateaduste kursusi; kas täielikult või osaliselt — olenes igatihe vabast tahtest. Katseid sõjateaduslikes ainetes sooritasid neist vaid üksikud.

1802—1830. a. siirdus sõjaväeteenistusse teistest teaduskondadest 104 lõpetajat, ja nim.: usu-teaduskonnast 1, õigusteaduskonnast 23, kameeralteaduse osakonnast 3, arstiteaduskonnast 11, rohuteaduse osakonnast 3, filosoofia osakonnast 58, majandusteaduse osakonnast 5.

Mitte kõik Tartu ülikoolis hariduse saanud ohvitserid ei jäänud püsima sõjaväeteenistusse. Paljud lahkusid juba noorema ohvitseri aukraadis.

Kõrgemad sõjaväelised aukraadid teenis välja 18 isikut. Neist tõusis kindralmajoriks 11, kindralleitnantiks 4, kindraliks 2 ja kindral-sõjamarssaliks 1. Silmapaistvamaks isikuks oli kindral-sõjamarssal Fr. W. v. Berg, Poolamaa haldur ning sealsete vägede ülemjuhataja. Oli kindralstaabi Akadeemia aupresident. Evib ka teeneid Tallinna sadama kindlustamisel olles Eestimaal asuvate sõjavägede ülemjuhataja. Tuntud oli veel kindral N. v. Medem — Sõjaväe Akadeemia nõukogu alaline liige —, kindral W. H. par. Lieven — Liivimaa kindralkuberner ning Teaduste Akadeemia auliige — ja kindralleitnant K. F. v. Rennenkampff — Sõjaväe Akadeemia ülema abi.

Et tagasihoidlikust erakorralisest õppekohast välja kasvas omaette osakond, tuleb panna esimese sõjateaduste professori Fr. G. v. Elsneri organiseerimisvõime arvele.

Parun Elsner oli, nagu enamik tolaeagseid Tartu ülikooli õppejõude, välismaalane. Ta sündis Berliinis 1771. a. Sõjalise hariduse sai Liegnitz'i aadliakadeemias, kust siirdus teenistusse Preisi inseneriväkke. Oli hiljem Šklovi kadetikorpusse õpetajaks ning klasside inspektoriks. Seal tuli ta ülikooli kuratooriumi kutsel 1803. a. algul Tartu sõjateaduste professori kohale.

Siin avanesid talle suurepärased võimalused rakendada tööle oma teadmisi, kogemusi ja võimeid.

Töö Tartus oli huviküllane, kuna enamvähem küpseteit üliõpilastelt võis nõuda põhjalikumalt süvenemist ainetesse, kui noortelt kadetidelt. Ka polnud see töö seotud kitsapiirilise kavaga; šabloonid polnud siin mõduandvad. Loodavale sõjateaduse osakonnale tuli anda sisu ja määrata ta arenemise suund. Siin olid parimad eeldused täiel määral teostada neid arglikke katseid, siduda ohvitseride ettevalmistust ülikooliga, mida püüti teostada Saksamaal eriti seitsmeaastase sõja järele sel teel, et noormehi, kes kuulusid ülikooli linnades (Königsberg, Frankfurt a. O., Halle) asuvate rügementide koosseisu, läkitati ülikooli kuulama loenguid tulevastele ohvitseridele vajalikes ainetes, nagu näit. ajalugu, matemaatika, ehituskunst, inseneriasjandus, fortifikatsioon jne. Tartus andus Elsner tööle täie inuga. Õppetöö kõrval võttis elavalt osa ka ülikooli organiseerimisest ehitustööde järelevalve-

komitee abijuhatajana. Teenete eest määratakse ta juba 18. juunil 1804. a. korraliseks professoriks palgaga 2000 rbl. aastas. Kuid Elsneri tulemusriikas töö katkeb ootamatult 1812. a. sügisel. Ta kutsutakse teenistusse tegevväkke, kus ülendatakse polkovnikuks ja määratakse armee ülemkortermeistriks. 11. augustil 1815. a. viiakse Elsner üle Peterburi inseneriväe korpusesse. 1823. a. nimetatakse ta kindr.-majorina Pea-Insenerikooli ülema abiks, milisel kohal surigi 1832. a.

Prof. Elsneri lahkumisega Tartust katkesid ülikoolis ajutiselt sõjateaduslikud loengud. Kuna loodeti, et Elsner sõjaaegade möödudes tagasi tuleb, ei hakatudki talle otsima järglast. Kui aga 1815. a. sügisel selgus, et ta õppejõu kohast loobub jäädavalt, tuli ülikoolil paratamatult hakata ringi vaatama uue sõjateaduse professori kandidaadi leidmiseks. Ülesanne polnud kerge, sest raske oli oodata, et laialdaste teadmistega elukutseline sõjaväelane oleks asunud kohale, kus polnud mingisuguseid väljavaateid edasisele karjäärile. Vakantne koht tuli siiski kuidagi, kas või ajutiselt, täita.

Esialgu saadakse raskustest üle sel teel, et matemaatika professorile J. S. Huth'ile tehakse ülesandeks korraldada sõjateaduse osakonna üliõpilastele loenguid sõjateaduse entsüklopeediast, artilleeriast, fortifikatsioonist ja taktikast. Arusaadav, et see oli vaid hädaabinõu, kuna sobivamat õppejõudu polnud käepärast. Prof. Huth'i loengud algasid 1816. a. I poolaastal ja kestsid kuni 1818. a. II poolaastani, millal ülikoolil õnnestus leida sobivam kandidaat vakantsele õppetoolile. See oli inseneriväe erumajor A. W. J. v. Zoeckell, pärit Liivimaalt, ja endine Tartu ülikooli kasvandik — õppis 1802—1805 õigusteadust. 18. märtsil 1818. a. valis ülikooli nõukogu Zoeckell'i sõjateaduste erakorraliseks professoriks. Kuid see oli nõus asuma ülikooli teenistusse vaid korralise professorina, ja keeldus kohta vastu võtmast. Nõustus aga eraviisil korraldama sõjateaduslikke loenguid seni, kui maksma pannakse uus ülikooli põhikiri, kus sõjateaduste professuur juba oli ette nähtud korralise õppekohana. Töötanud ülikoolis 1 aasta, Zoeckell loobus kandideerimast professuurile lõplikult. Nii ebaõnnestus ülikooli katse, leida omamaalaste hulgast sõjateaduste õppetooli täitjat. Jäi järele veel võimalus vakantse kohta täitmiseks: nagu 1802. a. kutsuda sobiv õppejõud välismaalt ja hankida valitsuselt nõusolek tema ametisse kinnitamiseks.

Seekord langes ülikooli valik preisi erumajori Friedrich Wilh. Karl v. Aderkas'i peale, kes oli tuntud vilunud pedagoogina. Aderkas sündis 30. juunil 1767. a. Breslaus. Üldhariduse sai ta Magdeburgi Toomkoolis. Õppis edasi Halberstadt'is. Sõjaväeteenistust algas ta preisi jalaväerügemendis Magdeburgis. 1798. a. määrati ta staabikapteni aukraadis Berliini kadetikorpusse õppejõuks. Oli 1802. a. asutatud Berliini Sõjateaduste Seltsi tegevliikmeks ning selle avaldiste toimetajaks. Siirdus 1804. a. Braunschweigi hertsogi teenistusse Paažideinstituudi direktorina. Sellelt kohalt ta oli sunnitud lahkuma prantslaste võimuletulekul Braunschweigis. 1810. a. astus Aderkas uuesti preisi teenistusse, kust 6 aasta pärast lahkus majorina erru minnes. Kui Tartu ülikool talle teeb ettepaneku tulla siia sõjateaduste professori kohale, nõustub ta tingimusteta, ja 7. juunil 1819. a. valitaksegi

ta Tartu ülikooli õppejõuks. Kuna ülikooli 1820. a. põhikirjas sõjateaduste professori esineb korralise õppekohana, kinnitatakse Aderkas korraliseks professoriks. Sellel kohal püsib ta professori kaotamiseni. Aderkas lastakse pensionile 2000 rbl. aastas, milline summa hiljem suurendati 500 rbl. võrra.

Nii Aderkas'il kui Elsner'il puudusid kirjanduslikud kalduvused: kummagi sulest pole ilmunud sõjateaduslikke kirjutisi. Mõlemad nad olid vaid tublid õpetajad, kes võttes oma ülesannet täie tõsidusega, püüdsid kuulajatele pakkuda oma parimat. Seejuures ei piirdunud nad loengutel ainult vastavate õpperaamatute sisu lihtsa ümberjutustamisega, vaid selgitasid teatavaid küsimusi, eriti taktika ja strateegia aladelt, kaasaja sõdade kogemuste põhjal.

Sõjateaduste professor kaotati 13. juulil 1830. a. Selle järele polevat vajadust — kinnitab vastav Nikolai I käskkirj. Võiks arvata, et vene sõjakoolid juba suutsid täiel määral rahuldada sõjaväe nõudeid ohvitseride järele. Ent tõeliselt see siiski polnud nii. Haritud ohvitseride puudus andis end endiselt väeosades teravalt tunda, sest veel 19. saj. kuuekümnendate aastateni andsid sõjakoolid ainult $\frac{1}{3}$ vajalisest ohvitseriarvust, kuna $\frac{2}{3}$ sellest endiselt andis junkrute institutsioon rügementides. Täheleb, põhjused pidid peituma mujal. Ja nii see oligi. Leida neid pole kuigi raske, kui vaid meenutada Nikolai I vaateid rahvaharidusele, mis radikaalselt erinesid Aleksander I omadest, eriti selle valitsuse esimestel aastatel, milial õieti rajati vene kool. Nikolai I vaateid haridusele võib kokkuvõtlikult väljendada 3 lauses: teadustest kõrgemal on kõlblus; haridus ilma kõlbluseta on kasuta, on isegi kahjulik; kõlbluse aluseks on aga usk. Vastavalt mainitud põhilausele hakkas ta ümber korraldama senist haridussüsteemi, mis tugenes ülikoolil ja ülikooliharidusel. Ümberkorralduste esimeseks tulemuseks oli, et hariduselus pääses end. klassitsismi asemel mõjule kõlblise kasvatuse printsip, mille ülesandeks oli elustada 18. saj. seisusliku kooli põhimõtet: igale seisusele oma kool. Ent 18. saj. vaated rahvaharidusele evisid 18. saj keskel puhtformaalse tähtsuse. Nende ülesanne oli

luua olukord, et kooli kaudu „keegi ei pääseks välja omast sfäärist“, ja niiviisi tõkestada kodanlusest intelligentsi tekkimist, kuna viimases nähti kardetatavat vaenlast troonile ja aadli eesõigustele. Ülikoolide kui vaimlise elu keskuste vastu tekib alul umbusk, mis süvenedes muutub hiljem lausa vaenuks. Seltskonnas liiguvad jutud isegi ülikoolide sulgemisest. Keegi J. J. Rostovcev, end. kuberner, esitab valitsusele kava, mille järele kõrgema hariduse omandamiseks (sulgemisele kuuluvate ülikoolide asemel) asutatakse 2 kõrgemat korpust — 1 Moskvas ja 1 Peterburis — kuhu vastu võetakse vaid aadlikke. Olgugi, et 30-tel aastatel haridusvastased meeleolud juhtivates ringkondades veel ei avaldunud säärase teravusega kui hiljem, tuleb Tartu ülikooli sõjateaduste professori kaotamise põhjust otsida nimelt siit.

Suletud sõjateaduse-osakonna asemel lubati Baltimaade jaoks avada eriline kadetikorpus. Seepärast jäeti ülikooli hoiule kõik osakonna õppeabinõud ja -vahendid. Kui 1836. a. selgus, et sellest kavatsusest midagi välja ei tute, otsustati Peterburis: mudelid üle anda Aadlirügemendile¹⁾, raamatud ja muud õppevahendid jätta Tartu ülikooli omanduseks.

Seega oli sõjateaduse-osakond olude survele likvideeritud veel enne, kui sai lõplikult välja areneda teaduskonnaks.

Kuid Tartu ülikooli kogemused sõjateaduste levitamisel tõestavad siiski, et ülikoolis on võimalik küllalt heade tulemustega teiste ainete kõrval õpetada ka sõjateadusi. Iseasi on, kas säärane ohvitseride ettevalmistuse moodus on küllalt ratsionaalne.

Mis puutub küsimuse lahendamisse käesoleva aja seisukohast, siis paistab nende ridade kirjutajale, et Maailmasõja kogemused näitavad selgesti, kuivõrd positiivseid tulemusi võib anda teaduslike asutuste koostöö sõjalistega nii igasuguste relvade ja kaitsevahendite leiutamisel, kui nende ellu rakendamisel. Kuid see on omaette probleem, mille lahendamine ei kuulu selle artikli raamidesse.

¹⁾ Sõjaline õppeasutus Peterburis.

Bibliograafia.

Saksamaa uuesti relvastumine.

Prantsuse kolonel Grasset — L'illustration — 12. 05. 34.

„Saksamaa võib praegu vastu panna Prantsusmaale ja Rahvasteliidule. Tulgu mis tuleb! Saksamaa ei lase end mõjutada ühestki rahvast maailmas.“

Saksa propagandaministri Goebelsi sõnad 6. mail Saarimaa piiril peetud kõnest.

Ühes hiljutises artiklis näitasime, et Saksamaa omab Prantsusmaa rahuaegselt sõjaväest enam kui kaks korda suuremat lahinguvõimist sõjaväge. Jääb üle vaid näidata, et Saksamaa

omab nimetatud sõjaväe koosseisu tarvis ka vajalist relvastust.

Teiselpool Reini olemasolevate püsside, suurtükide ja tankide kohta on võimatu anda ka ligikaudset arvu; ka avalikult teostatav detaalne kontroll ei aita siin kaasa. Kontrollijad leiaksid kas suuremal või vähemal arvul prototüüpe ja võib olla ka üksikuid suurtükke, kuna aga viimased oma enamikus jäävad teadmatuks, sest neid on kerge varjata. Suurtükid on aga eriti tähtsad, sest vajalisel momendil kokkukogutuna nad muutuvad õige lühikese aja vältel eriti tähtsaks sõjamaterjaliks.

On olemas kindlaid andmeid saksa sõjatööstuse ebanormaalsest tõusust viimasel ajal, mis võimaldab maalida selget pilti Saksamaa uuesti-relvastumisest materjalosas.

Riigikaitse eelarve.

Esimene tõendus Saksamaa uuesti-relvastumisest on riigikaitse eelarvele suure tähtsuse andmine. Viimaseid oli Saksamaal seni kaks: sõja- ja mereväe eelarve. Nüüd tuleb neile juurde lisada veel õhujõudude eelarve.

a) Sõjaväe eelarve suurus on 647 miljonit marka (906 milj. krooni) ehk 3882 miljonit franki. Kogu fond on jagatud:

— korraliseks eelarveks (koosseisude, relvade, varustuse, laskemoona j. m. korrashoiu ja uuendamise kulud) ja

— erakorraliseks eelarveks, mille otstarve ei ole teada.

Korraline eelarve on tunduvalt suurenenud eelmise aasta omast. 725 miljonit franki (174 milj. krooni) on määratud riietuse ja kasarmute tarvis ja seda muidugi 100.000-mehelisele sõjaväele, mida meie tunneme. Iga reichswehrlase ülevälvamisega langeb määratu suur summa, mis teisestpoolt läheb oletada koosseisude suurendamist kahe- kuni kolmekordseks. Samuti on relvade korrashoiuks ette nähtud 800 miljonit franki (192 milj. krooni) (püssid, kuulipildujad, suurtükid). Võttes aluseks püsside, kuulipildujate ja suurtükkide arvu, mis on lubatud Versailles'i rahulepinguga, torkab silma korrashoiu kuludest järgmist: 200 franki (48 krooni) püssi peale, samal ajal kui uus maksab 600 franki (144 krooni); 12.000 fr. (2880 kr.) kuulipilduja peale, kusjuures uus relv maksab umbes sama palju; 100.000 fr. (24.000 kr.) suurtüki peale, kuna uus suurtükk maksab 200.000 franki (48.000 krooni).

Kui reichswehrlased oleksid isegi kõikide asjade lõhkujad (brisefer), aitaks küllaldaselt veerand nimetatud summast lubatud relvastuse korrashoidmiseks. Ülejäägiga võib aga valmistada kas 2 miljonit püssi, 100.000 kuulipildujat või 6000 suurtükki või nimetatud relvist vastaval arvul kõiki.

Analoogiliselt vaatlesime neid arve 7. märtsil 1931. a. ja lihtsa arvutlusega tegime kindlaks, et 1926.—1930. a. jooksul iga aasta eelarvest relvade korrashoiuks määratud väärivad summad tõstsid 1930. a. lõpuks Saksamaa relvade arvu järgmiseks: 377.000 püssi, 1.841 suurtükki ja 20.000 kuulipildujat, millega võib relvastada 40 diviisi. See 1930 aastal. Et aga viimase nelja aasta vältel olukord ei ole muutunud, siis oleme õigustatud järeldama, et ainult korraline eelarve on tõstnud Saksamaa püsside, kuulipildujate ja suurtükkide arvu seliseks, mis võimaldab praegu relvastada umbes miljon inimest.

Käesoleva aasta sõjaväe eelarves on muuhulgas 80 miljonit marka (112 miljonit krooni) (480.000 franki) erakorralise eelarvena. Milleks muuks kasutatakse neid summe, kui mitte rünnakutankide, raskesuurtükiväe, 75 mm uute väljasuurtükkide, mis peavad olema eriti viimistletud, õhukaitse- ja tankivastaste suurtükkide, autode jne. valmistamiseks.

Siinjuures ei tule unustada, et sõjalise iseloomuga summad ei ole koondatud ainult sõjaväe eelarvesse. Teiste ministriumide eelarvete vaatlemine on seega iseäranis huvitav.

Siseministeeriumi eelarves näiteks on ette nähtud 190 miljonit marka (224 milj. krooni) (1140 milj. franki) Schupo (Schutzpolizei, meie mõistes „politsei koondatud reserv“) ülevälvamiseks. Liites siia veel üksikuis osariikides nende enda politsei ülevälvamiseks määratud summad, mis dubleerib Schupot ja omab sama iseloomu, saame üldise summana 800 miljonit marka (1.120 milj. kr.) ehk 4.800 milj. fr. Siinjuures peab tähendama, et hoolimata oma viletsusest on Saksamaa politseide paradiisiks.

Möödamines tuleb märkida, et seni määratakse veel siseministeeriumi eelarvest 6 miljonit marka (8,4 milj. kr.) sõjaväe ajaloo ja maade-teaduse otstarbeks ja 1 miljon marka (1,4 milj. kr.) Tehnilisele hädaabile (Technische Nothilfe), mille ülesanne on territooriumi õhukaitse loomine. Niipalju eelarve puhtsõjalistest peatükkidest. Pensioni eelarves meie leiame ohvitseridele lubatud õppemakse. Teedeministeeriumi eelarves — summad teede, sildade jne. ehitamiseks, millel on puhtstrateegiline iseloom. Rahaministeeriumi eelarves on 110 miljonit marka (154 milj. kr.) (660 milj. fr.) füüsika ja keemia tehnilise instituudi ülevälvamiseks, mis valmistab ette keemilist söda. Edasi leidub siin summe sõjaväe korterite tarvis ja 250 miljonit marka (350 milj. kr.) (1.500 milj. fr.) rünnakurühmade ja vabatahtlike tööde jaoks laagris, kus Krupp katsetab oma suurtükke.

b) Mereväe eelarve. Mereväe eelarve, olles möödunud aastal 180 miljonit marka (252 milj. kr.), on tõusnud 233 miljonile margale (326 milj. kr.) (1.398 milj. fr.). Korraline eelarve moodustab sellest 123 miljonit marka (172 milj. kr.). Erakorraline eelarve oli 1933. aastal ainult 60 miljonit marka (84 milj. kr.), kuna käesoleva aasta eelarves aga 110 miljonit marka (154 milj. kr.) (660 milj. fr.). Nimetatud summad on määratud uute vahendite konstrueerimiseks. Inglise ajakirjandus on pööranud viimasele asjaolule tähelepanu ja meie sõbrad teiselpool La Manchi jälgivad huviga saksa mereväe uuestisündi, mille nad arvasid hävitatuks Scapa Flow juures.

c) Õhuväe eelarve. Õhuväe eelarvena on lubatud kulutada käesoleval aastal 210 miljonit marka (294 milj. kr.) (1.260 milj. fr.) eelmise aasta 78 miljoni marga (109 milj. kr.) asemel. Sellest krediidist on määratud 50 miljonit marka (70 milj. kr.) territooriumi õhukaitseks ja 100 miljonit marka (140 milj. kr.) lennukite valmistamiseks. Siit näeme, kuhu on suunatud tehaste aktiviteet, mildest eespool oli juttu.

Kokku võttes Saksamaa valitsuse poolt 1934. a. sõjaväe otstarbeks määratud summad, saame globaalselt 12 miljardit franki (umbes 2,8 miljardit Eesti krooni). Von Neurath tähendab oma vastuses prantsuse 17. aprilli noodile, et prantsuse valitsus kulutab emamaa ja asumaade kaitseks 16 miljardit*, kuna aga tema naabri sõjaväe eelarve tõuseb vaid 890 miljonile margale (1,2 miljardi kr.) (5.340 miljonit fr.). Saksamaa välisminister, muidugi meelega, on lihtsalt unustanud arvestada väljaspool sõja- ja mereväe eelarvet sõjaväe otstarbeks määratud summad. Kuid jä-

*) Algtekstist ei saa välja lugeda, kas 16 miljardit franki või marka.

tame selle. Kokku võttes — ruineeritud Saksa maal leidub rahalisi ressursse, mille kasutamist on huvitav vaadelda.

Sõjatehased.

Nagu juba varem tähendatud, puuduvad sel alal arvulised andmed, kuid paljud tõendavad asjaolud märgivad siin hämmastavat aktiivteeti.

Alates 1932. a. Reichswehri minister valmistab ette riigi tööstuse mobilisatsiooni relvastuse büroo (Office de l'armement) kaudu vajaduse korral viimistletud sõjamaterjali kiireks valmistamiseks.

Selleks järjekindlalt ja kasutades olemasolevaid võimalusi:

1. On uuritud ja katsetatud mitmeid püsside, kuulipildujate, suurtükkide, rünnakutankide, lennukite jne. prototüüpe ja teostatud laboratooriumides uurimusi keemia ja bakterioloogia sõjaks;

2. Välismaalt on tagavaraks ostetud sõjatööstuseks esmajärgus vajanevat materjali, mis riigis endas puudub;

3. On kontrollitud ja jaotatud tehaseid, ette nähes nende täiendamist, laiendamist või nende transformeerimist.

Paistab, et alates 1933. a. meie naabrid on jõudnud välja ettevalmistuse-staadiumist ja asunud otsustavalt teostamisele.

Paljud rahuaegsed tehased, sulgenud ukсед tellimiste puudusel, on rekvireeritud, täiendatud töölistega ja varustatud sõjamaterjali tellimisega.

Krupp, Essenis, on suurendanud oma personali 10.000 töölise võrra; kaugelaste suurtükkide, võimsate mortiiride, uute 75 mm väljasuurtükkide, tankide ja mereväe turellide massilise tellimise tõttu on tema malmi ja terase produktioon suurenenud 30 prots. võrra.

Rheinmetall, Düsseldorfis ja Sommerdas, on suurendanud oma personali 3000 töölise võrra ja produtseerinud 10.000 tn. terast rohkem kui eelmisel aastal. Alates 1929. aastast oli nimetatud firma peaaegu tegevuseta ja ei maksnud enam dividende. Kuid nüüd algab ta seda uuesti. Tehas valmistab uuesti 75 mm suurtükke, haubit-said, 150 mm kaugelaste-suurtükke, 20 ja 37 mm automaat-suurtükke, uusi kergeid kuulipildujaid, 88 mm tankitõrje-suurtükke jne.

Miljonid töölised on rakendatud sõjamaterjali valmistamiseks, kusjuures üksikuid artikleid toodavad järgmised tehased ja vabrikud:

- laskemoona Berlin Karlsruher Industrie Werke Berliinis ja Polte Werke Magdeburgis;
- miinipildujaid ja lennukimootoreid Bayerische Motoren Werke Obendorfis;
- rünnakutanke Dannler Benz ja Link Hoffman Breslaus;
- peale selle veel miinipildujaid Fahrzeug Fabrik Eisenachis ja Pintsch Furstenwalde Berliinis.

Peatume ajljärgnevas lühidalt sisseveo artiklite nomenklatuuri juures.

Huvitav on siinjuures vaadelda Jacques Bar-doux järele, kuidas kaubanduslikust bilansist selgub sõjatööstusis esmajoones vajaneva materjali sisseveo määratu suur tõus. Nii näiteks riblon'i sissevedu terase valmistamiseks Martini viisi järele; tungsteni, vaske, mangaani — mis

on vajalised ainult sõjatööstusis; bauxiti (alu-miiniumi sulatis) — lennukite tarvis; kivisöö-tõrva ja väävelhapet — lõhkeainete tarvis; pähkklapuud — püsside tarvis; nahka — varus-tuse ja jalanõude valmistamiseks; puuvilla — riiete tarvis. Peaaegu kõigi nimetatud artiklite sissevedu on käesoleval aastal suurenenud kahe-kuni kolmekordseks.

Mis puutub börsesse kui tööstuse õitsengu õigemasse baromeetrisse, siis näitab viimane ilmselt, et sõjatööstused, mis olid oma tegevus-est väga madalal enne 1932. a., on näidanud sel-lest ajast peale suurt arenemist.

Kui saksa sõjatööstused alates 1932. a. ei tööta mitte täie koormatusega, siis vähemalt väga kiirendatud rütmis. Ei tule unustada, et 1918. a. nad valmistasid 2.500 suurtükki ja 15.000 püssi kuus, kusjuures neil lasus veel mää-ratu suure hulga reivade parandamine.

Tuleb eeldada, et lennuväe alal võib avas-tada sama suurt pingutust ja arengut.

Öine õhulahing.

„Die Luftwehr“ nr. 4 — 1934.

Õhujõudude kallaletunge maapealsete esemete hävitamiseks teostab pommituslennuvägi. See-pärast on arusaadav, et pommituslennukeid sõ-jas kardetakse kõige rohkem. Igale lihtkoda-nikule on kaasajal selge, et ainult maaväega ei suuda ta end kaitsta hävinemise eest.

Eriti tõsiseks muutub olukord selle tõttu, et viimaste aastate jooksul on pommituslennukid suuresti arenenud, kandejõu, tegevuse raadiuse ja lennukiiruse poolest. Käsikäes sellega on kasvanud hädaoht, mida toob pommituslennu-vägi riikide elukeskustele.

Hädaohtu vähendamiseks arendatakse õhu-kaitsevahendeid, konstrueeritakse järjest pa-rimaid hävituslennukeid, õhukaitse kahureid ja tulejuhtimise abinõusid, kuulamise ja häire vahendeid, mistõttu praegusel ajal on pommita-jatel juba raske päeval täita oma ülesandeid küllalt edukalt. Sellest tingitult areneb juba praegu ja kindlasti leiab laialdast kasutamist tuleviku sõjas pommitamine öösi.

Prantsuse kindrali F. Marie arvamisel, pari-maks kaitseks öösi teotsevate pommitajate vastu on heade lennukitega varustatud, hästi organi-seeritud ja arvukas öine hävituslennuvägi. Operatiivselt peaks niisugune lennuvägi teotse-ma iseseisvalt, sõltumatult pommituslennuväe tegevusest. Niisuguse hästi organiseeritud õhu-kaitse tagajärjel satuvad pommitajad elukes-kuste juures suuremale ja tugevamale vastupa-nule ja, lõpuks, on nad sunnitud leppima rinde läheduses olevate objektide pommitamisega, pea-vad teotsema maaväe operatsioonide piirkonnas. Õhu- ja maalahingud sulavad ühte ja selline „üldlahing“ on otsustavaks võidu saavutamisel. Üldjoontes on lennuväe ülesanded kahe-su-gused:

1. iseseisev tegevus, mis ei ole seoses maa-väe lahingutegevusega ning
2. koostöö maa- ja mereväega.

Esimese liigi ülesannete hulka kuulub pea-miselt kaugel vastase seljataga asuvate objek-tide pommitamine. See ülesanne ei ole aga kuigi kerge ja väljavaated edule on minimaalsed, kui

vastase õhukaitse on küllalt hästi organiseeritud, eriti aga kui vastasel olemas tugev hävituslennuvägi.

Pommitamisrühnakute pooldajad, ülesande raskusest arusaades, soovivad rühnakuid toimetada öösi, millal kaitse õhus olevat raskendatud ja isegi peaaegu võimatu. Kuid öösi, kokkupõrgete kartusel, ei ole võimalik ka suurte pommitajate massilise tegevus.

Öise õhulahingu probleem ei ole nii kergesti lahendatav, sest seni pole kindlat ettekujutust selle iseloomust ja mõjust. Päevase õhulahingu kohta on palju andmeid Maailmasõjast, õlalahingud on olnud vaid katsetamise objektiks pärast sõjaaegsetel õhuanalüüsitel. Seepärast öise õhulahingu probleemi kohta võib olla vaid teoreetilise lahendus.

Kuidas teostatakse öiseid pommitus-kallalētunge sajad kilomeetrid vastase tagalas asuvale objektile? Massilised pealetungid öösi, nagu neid nõuab kirgeline pommitamise pooldaja Prantsuse kindral Douhet, päevaseks kallalētungiks ei ole mõeldavad. Teatud lennuteekonnal võivad teotseda vaid väikesed lennuüksused, mis koosnevad maksimaalselt 5 lennukist. Kuna lennukitel tuleb teotseda navigatsiooni tuledeta, tuleb korraldada üksikute gruppide rühnakuid suurte ajavahedega. Selle tagajärjel võib öö jooksul saata rühnakutele vaid vähe gruppe; viimane grupp peab pöörduma tagasi oma territooriumile veel pimedas. Seega on piiratud maksimaalne rühnaku tihedus ja lennukite arv. Minimaalse lennukite arvu saame siis, kui gruppide asemel kasutatakse üksikuid lennukeid.

Pommitajate avastamine ja nende asukoha kindlaksmääramine.

Pommitajate öise tegevusega tahetakse vältida hävituslennukite kallalētunge ja leida pimedas kaitset õhukaitse suurtükiväe tule eest. Manöövritel Itaalias, Inglismaal ja Prantsusmaal on aga tõestatud, et ka öösi hävitajad võivad edukalt rühnata pommitajaid ning hävitada. Raskusi teeb vaid pommitajate leidmine. Kui see probleem lahendub, on hävitajail öösi veel kergem töötada kui päeval, kuna vastane on siis arvuliselt märksa nõrgem. Õhukaitse suurtükivägi on juba ammu ettevalmistatud öiseks tegevuseks ja omab palju vahendeid õhuvaenlase leidmiseks pimeduses. Tuntumaid sellistest vahendeist on helgiheitjad ja kuulamiseadaldised.

Mis on võimalik suurtükiväele, peaks teoreetiliselt võimalik olema ka lennuväele. Tuleb leida võimalusi ja viise lennukit pimeduse kätte all läheneva vastase kindlaksmääramiseks. Hävituslennuvägi võib küll osaliselt kasutada õhukaitse suurtükiväe otsimise ja kuulamise vahendeid, kuid ainult siis, kui neid küllaldaselt määralt kasutatakse tähtsate elukeskuste kaitseks ka tagalas. Neist vahendeist aga kaugeltki ei jatku. Tuleb leituda veel teisi, lennukitele sobivamaid abinõusid, mis võimaldaksid hävitajatele teotseda sama kindlalt öösi kui päeval.

Ekstsiik oleks arvata, et pimedas ilma lisabinõudeta on hävitajad võimetud. Isegi väga pimedail õil, lennates õige madalalt ning neis sektoris, kust kõige tõenäolisem on pommitajate pealetung, näeb hävitaja lendur pommitajaid tumedate siluettidena taeva foonil ning võib neid rühnata.

Järeldused:

1. Ülaltoodust on näha, et küllalt tugeva ja hästi organiseeritud hävituslennuväega võib edukalt halvata pommitajate tegevust.

2. Käesoleval ajal on hävituslennuväel öösi palju raskem teotseda, kui päeval, kuid arvestada tuleb ka seda, et pommitajatel on öösi raskem ennast kaitsta.

3. Pearaskus probleemi lahendamisel seisab aga selles, et pimeduse tõttu on raske alaliselt kindlaks määrata, kus asuvad pealetungivad vastase lennukid. See raskus tuleks kõigepealt kõrvaldada.

4. Tuleb korraldada võimalikult rohkem õpust sel alal, treenerides erilisi õõlennu meeskondi seks otstarbeks, nagu seda tehakse ka paljudes riikides (ja muu seas ka „relvastamata“ Saksamaal).
V. A.

N.-VENE.

„VOINA I REVOLJUTSIJA“.

Märts-aprill 1934. a.

Clausewitzist (St. Botner). Kuulsa sõjateoreetiku töö „Sõjast“ ilmus trükist esmakordselt 1832. a. Enne Maailmasõda järgnesid veel 11 trükki, sõja kestel ilmus 13. ja 1933. a. 14. trükk. Raamatu suur menu ei tähendavat aga, et „kodanlikud“ sõjateadlased Clausewtzi mõistavad. Sealpool sagedasti tehtavat ainult suuri sõnu ja Clausewtzi mõtteid mõistmata püütavat hiilata ühe või teise tsitaadiga tema tööst. Öieti olevat mõistnud Clausewtzi vaid Lenin, kes tema raamatut lugenud Maailmasõja ajal ja kes hiljem Clausewtzi alati hinnanud „kui tähtsat sõjakirjanikku“. Nüüd on raamat ilmunud venekeelses tõlkes ja punaväele kättesaadav.

Operatsioonid piiratud jõududega vastase ülekaalukate jõudude vastu (N. Ivanov). Artikkel ilmub lühendatud kujul „Sõduri“ veergudel.

Kaasaja sõja algperiood (M. Tiho-nov). Autor kinnitab, et tulevane sõda ei alga, nagu see oli mõeldav enne Maailmasõda, algperioodiga, mille kestel toimus sõjakuulutamine ja katte- ning koondamisveod. Nüüd algperioodi võime asendada uue terminiga „imbumine sõtta“ (vpolzanije v voinu). Sellist perioodi iseloomustavat Jaapani teotsemisviisi Kauges Idas. Kuna aga kodanlike riikide ideoloogia olevat igalpool ühesugune, tuleb eeldada sellist teotsemisviisi tulevikus ka mujal.

Imbumine sõtta (Vpolzanije v voinu) (N. Kr-v). Eelmise artikli eskujul vaadeldakse siin kaasaja sõja tekkimise momenti ja sõja esimesi päevi. Järeldused on ühed ja samad. Kaasaja kodanliku maailma riigid ei julge sõja algust fikseerida sõja või mobilisatsiooni väljakuulutamisega. Takistuseks olevat siin rahvamasside sõjavastane meeleolu. Rahva meeleolu mõjustamine valitsuste soovitavas suunas nõudvat aga aega ja tugevat survet riigiaparaadilt. Sõja algperiood või õigemini pinevuse ajajärk võivat venida seejuures õige pikaks. Seejuures ootamatuse oht sõja algumomendi juures ei vähenevat. Pealegi on võimalik pikaajalise pinevuse ajajärgul täiendada ja uuendada relvastust.

Aerodroomide kaitseküsimus kui tegur võitluses ülekaalu eest õhus (F. Kovalenko). Ülekaal õhus saavutatakse kas hävitades vastase õhujõud õhus või purustades tema aerodroomid ja baasid. Kujukaks näiteks esimesest tegevusviisist olevat teise Marine'i päevadel, nimelt 18. juulil 1918 prantsuse õhujõudude poolt teostatud „taeva puhastamine“. Teise viisi kohta Maailmasõda suuri kogemusi ei annud. Kaasajal on seda võimalik teha mitte ainult aerodroomide pommitamisega õhust, vaid ka moto-mehhaniseeritud osade ja ratsaväe poolt sooritatud retkega. Need kaks väeliki, kelle võitlust lennuväega seni vaadeldi vaid vaatepunktilt, kuivõrd edukalt nad suudavad end kaitsta viimase kallaletungide vastu, olevat tulejõult muutunud märksa tugevamaks kui varem, kusjuures nende kiirus pole vähenenud. Seepärast olevat nad muutunud kaasaja lennuväele, mille olenevus tema „sabadest maal“ väga suur, väärilisteks vastasteks, ja tulevastes sõdades, eriti manööversõja olukorras, tuleb pöörata senisest suuremat tähelepanu aerodroomide kaitseküsimusele maapealse vastase vastu.

Armee tagala korraldamise küsimusi (P. Kalinovski). Autor vaatleb tagala korraldamist kaasaja suurriigi armee piirides. Küsimust valgustatakse 1) armee tagala üldiste töötamistingimuste, 2) armee tagala juhtimise ja staabitöö ja 3) tagala korraldamise plaani ja armee tagala käsu väljatöötamise üksikute etappide seisukohalt.

Raudteede abil jõgede ületamise tähtsajad kuuluvad lühendamisele (J. Tomaševski). Jõed kui looduslikud takistused omasid Maailmasõjas suure tähtsuse nii lääne- kui idarindel. Tuleb oletada, et ka tulevastes sõdades tähtsamad operatsiooneid teostuvad jõgede rajoonis. Kui see on nii, siis tuleme küsimuse juurde, kuidas ja kui kiiresti suudame seada korda oma raudteehenduse, mis jõgede ületamisel katkestub purustatud sildade tõttu. Mida rohkem selleks kulub aega, seda raske- maks muutuvad edasitungi võimalused, sest muidu jääb tagala, mis ikkagi baseerub raudteele, kaugele maha.

Raudtee parandamise kiirus oleneb purustustööde iseloomust. Maailmasõja kogemustel selgub keskmiste normidena, et vähemate purustustööde läbi rikutud raudtee kordaseadmise edu ööpäevas ulatub kuni 13,5 km, keskmiste purustustööde juures — 4,5 km ja tõsiste purustuste juures — 1,5 km.

Raskem on aja mõttes aga raudteesildade kordaseadmise küsimus. Maailmasõjaaegsed kogemused väljenduvad järgmises tabelis:

Silla pikkus m	Kordaseadmise aeg päevades				Töö edu m päevas
	Prantsuse	Saksa	Vene	Keskmine	
30	8,0	9,3	7,75	8,5	3,53
40	9,3	11,0	8,5	10,5	3,81
50	11,0	13,0	9,3	12,5	4,00
60	12,7	14,6	10,2	14,0	4,27
70	14,2	16,4	11,5	14,5	4,28
80	16,2	18,2	13,2	16,5	4,32
90	18,2	19,2	15,0	17,6	4,37
100	20,5	21	16,7	20,5	4,45
150	44	32	25,0	32,2	4,65
180	60	41	30,0	37,5	4,80

Et selliseid tähtaegu lühendada, autor soovib võtta tarvitusele ujuvaid raudteesildu (naplavnoi most).

Koltšaki purustamine (V. Voronkov). Autor mõne sõnaga kirjeldab N. Vene idarindel 1919. a. kevadel aset leidnud sündmusi, kus vastavalt partei otsusele „Volgat valgetele mitte anda“ ja Lenini loosungile „kõik Koltšaki vastu“, 4. armee ülema Frunze, kelle käsutusse anti veel 5., 1. ja Turkestani armee, juhtimisel anti lõök Koltšaki armee 6. korpusale, mille järelduseks oli Koltšaki taandumine, tema armee lagunemine ja hävimine.

Saksa 11. armee läbimurre Gorlice rajoonis 2.—5. maini 1915. a. (G. Kellermann). Artiklis, mis võtab oma alla 20 lehekülge, püütakse valgustada põhjust, mis Maailmasõjas operatiivse manöövri vormidest tõstsid esile läbimurde, iseloomustatakse maksivad vaateid selle kohta 1915. a. Saksa armees ja kirjeldatakse üldist olukorda 1915. a. keskeriikide idarindel, läbimurde kavatsuste tekkimist ja läbimurde ettevalmistamistööid. Järeldustes väidetakse, et operatiivset läbimurret tegelikult ei suudetud teostada. See polnud nähtud ette isegi 11. armee juhatuse kavades. Palju leitakse vigu ka manöövri ettevalmistamistöödes, seepärast ei annud ka suurtükiväe tule ettevalmistus oodatud tulemusi, ehkki suurtükivägi oli kohale toodud „lääne normide“ kohaselt. Ka jalaväe teotsemisviisides leitakse mõndagi laita. Kokkuvõttes — löögiarmee polnud nähtud ette kaudet operatiivset eesmärki, ka olid tema jõud ja täienduste juurdevool selleks nõrgad. Kogemuste puudusel lonkas koostöö üksikute relvalikkide vahel. Kõik see põhjustas seda, et Gorlice operatsioon ei täitnud lootusi, mis temale pandi ja ei päästnud Habsburgide riiki.

Jaapani armee 1904. a. ja kaasajal (A. Svečin). Autor võrdleb jaapani armeed üldtähtendatud kahel ajajärgul. Jaapani armee 1934. a. võib pühitseda oma 60 sünnipäeva. Oma 30 sünniaastal ta purustas tsaaririigi sõjaväe. Jaapani sõjaväe arenemistempe sel perioodil iseloomustab ühe tema juhi — kindral Nogi — elukäik. Port-Arturi piiraja ja Mukdeni lahingu võitja algas oma sõjalist karjääri samuraide mässu ajal raudriides, mõõgaga ja vibuga varustatult. Kui jaapani armee areng tema sünniaastatel oli kiire, siis ei tohi seda armeed ka nüüd hinnata 1904—1905. a. kogemuste seisukohalt. Jaapani riigimajandus on tõusnud kõrgele järjele. Tema sõjatööstus on rippumatu teistest riikidest ja alates 1930. a. on jaapani armeel kasutada küllaldane krediit, et tehnilise varustuse poolest tõusta ajakõrgusele. Ohvitseride ja allohvitseride kaader on hea. Sõdurid on tublid, väljaõpe hea. Armee organisatsioon 1934. a. on mitmeti parem kui 1904. a. Tagala, mis oli tema nõrgaks küljeks 1904. a., on paranemas, kuid ajakõrgusele ta veel tõstetud pole. Kuna armee viimase 30 a. kestel on võtnud osa ainult „väikestest sõdadest“ — sõjalistest ekspeditsioonidest, võib teda osaliselt võrrelda Napoleon III aegse Alžiiris kogemusi omandanud armeega.

Jaapanis on, kui arvata juurde 50 miljonit hiinlast ja korealast, 120 miljonit inimest. Inimjõust ja arvatavasti ka rahalistest ressurssidest sõja korral puudust ei tule. Jaapani rahvassse hoiab koos usk jaapani sõjaväe võitmatuse. Kui see osutub valeks, võib meeolelu muutuda

Kokku võttes tee võidule jaapani sõjaväe üle pole kerge, kuid ta on olemas. Punaarmee aga on võimeline Jaapani kallaletungi lööma tagasi ja ka purustama teda.

Moto-mehhaniseerimise küsimusi inglise armees (A. Gutor). Ülevaade küsimuse arenemisest inglise armees.

Kriitika ja bibliograafia. Siin väärib tähelepanu St. Botneri arvustus Clausewitzi tõlke kohta. Autor on pahane, et tõlge, eriti neis kohtades, mis kirjutatud välja Lenin ja avaldatud vastavas koguteoses, pole täppis.

A. P.

RUMEENIA.

ROMANIA MILITARA Nr. 1*)

Jaauar 1934. a.

„Geodeesia, ta organisatsioon ja kasutamine.“ Autor, kindral Dumitrescu**), vaidleb rumeenia kadastrivalitsuses teeniva insener Munteanu'ga, kes ühes tema poolt avaldatud kirjutises teeb etteheited Sõjaväe geograafilisele instituudile (meie mõiste kohaselt Topo-hüdrograafia osakond — muidugi suuremas maastaabis; kuulub organisatsiooniliselt Suure Kindralstaabi koosseisu, alludes vahetult viimase ülema), et viimase poolt loodud triangulatsioonivõrk ei olevat küllalt täpne riigi kadastriameti vajaduste rahuldamiseks. Autor selgitab põhjalikult, kuidas on toimetatud geodeetilisi mõõtmisi Rumeenias, kuidas üksikute maakondade triangulatsioonivõrgud on üksteisega seotud, tuues seejuures rea arvestusi ja illustreerides neid vastavate joonistega. Kirjutis võiks asjast huvitatuile pakkuda suurt huvi.

„Suurtükiväeline vastuettevalmistus“ (major Andronescu). Sisu järgi otsustades on autor suurtükiväelise vastuettevalmistuse all mõistnud meie suurtükiväe tõketulesid. Ta väidab, et suurtükiväeline vastuettevalmistus on tihedas seoses kaitsetegevusega üldse, nõudes suurearvulist suurtükiväge ja küllaldaselt määralt laskemoona. Autori arvates suurtükiväelise vastuettevalmistusega seoses olevad kulud on mitmekordselt suuremad, kui sellest saadav operatiivne tulu. Samal ajal on ta veendunud, et suurtükiväeline vastuettevalmistus võib olla suunatud vaid vastupanupositsiooni ette — süstematiseeritud pindade tulistamise näol. Suurtükiväelise vastuettevalmistuse suunamine julgestuspositsiooni ette ei olevat otstarbekohane, kuna see viivat kaitsetegevuse killunemisele, sest viimase raskuspunkt lasuvat suuremal jaol juhtidel vastupanu positsiooni ees ja selle sügavuses.

„Politiilised ja sõjalised sündmused, millede tulemuseks oli Bessaraabia allutamine 1812. a. Venemaale.“ Tuginedes ajalooliste dokumentidele, major Orăsanu väga huvitavalt valgustab prantsuse-vene politika keerdkäike Balkanil, seoses nimetatud riikide soovega omada mõju türgi sultani juures, kellest tol ajal olenes rumeenia vürstiriikide saatus. Bessaraabia***) kuulus tol ajal rumeenia vürstiriigi Moldaavia koosseisu lahutamata osana, kuid tegelikult oli viimane vaid Türki provintiks, mida valitses sultanilt nimetatud vürst (domnitor). Alates 1802. a., läks vene diplomaatial korda omada võrdlemisi suurt mõju sultan Selim III valitsuse juures, mille tulemuseks oli venesõb-

ralike vürstide määramine Moldaaviasse ja Munteeniasse. Napoleon I, kes vene mõju suurenemises Balkanil nägi hädaohtu prantsuse huvidele Euroopas, võttis kõik abinõud tarvitusele selle mõju vähendamiseks. Temalt 1806. a. Konstantinoopoli saadetud saadikud (kindral Sébastien) läks tõesti korda veenda sultanit venelaste imperialistlikkudes kavatsustes, mille tulemuseks oli Moldaavia ja Munteenia venesõbralike vürstide asendamine prantsusesõbralikega.

Aleksander I otsustas prantslaste diplomaatilistele saavutustele vastata rumeenia vürstiriikide okupeerimisega. 1806. a. novembris vene väed ületasid Dnestri ja suurema vaevata vallutasid maaala kuni Prutini (praeguse Bessaraabia), kõikjal deklareerides, et nad tulid päästma rumeenlasi türgi ikkest.

Prantslaste pealekäämisel kuulutasid türklased venelastele sõja, kuid see ei andnud mingisuguseid tulemusi, küll aga vallutasid venelased sama aasta detsembris Bucuresti. Siit peale algavad lõpmatud läbirääkimised, mis kestavad tervelt 5 aastat. Tulemus: Bessaraabia allutati Venele. Nende läbirääkimiste juures pole huvituseta alla kriipsutada asjaolu, et 1) läbirääkimiste pidajateks olid peamiselt sõjaväelased ja 2) Napoleoni kõikumav seisukohta Türki suhtes. Ta lubab sultanile relvastatud jõududega abi rumeenia vürstiriikide vabastamiseks venelastest. Samal ajal aga kirjutab Tšitsitš alla lepingule, mis annab venelastele vabad käed teotsemiseks Balkanil.

„Noorsoo sõjaväeline ettevalmistus“ (Kindral Economu). Rumeenia sõjaväe organisatsiooni seadused 1924. a. leidub punkt, mille alusel noorte sõjaväeline ettevalmistus 19—21 eluaastani sünnib sõjaväe võimude korraldusel ja algatusel. Kuid, nagu nii mitmedki teised rumeenia seaduste punktid, on ka eelnimetatud punkt senini realiseerimata. Põhjuseid selleks on mitu. Võiksime nimetada kaht: materjalsed raskused, s. o. riigil puudub raha ja juhtivate kihtide loidus riigikaitse küsimustes üldse; elatakse heas usus tulevikku ja lootusega, et homme on parem kui täna.

Nüüd on noorsoo sõjalise ettevalmistuse küsimus uuesti üles tõstetud. K. a. jaanuaris Haridusministeeriumis peetud nõupidamisel, millest osa võtsid peale haridustegelaste ka sõjaväe ja omavalitsuste esindajad, tunnistati noorsoo sõjaväelise ettevalmistuse realiseerimine vajalikuks ja kiireiseloormuliseks. Põhimõtteliselt otsustati, et puhtsõjaväeline ettevalmistus algab 18 eluaastast ja kestab kuni sõjaväeteenistusse astumiseni.

Noored kuni 18 eluaastani saavad kehalise kasvatuse laiendatud kava kohaselt koolides, skautide, spordi ja võimlemisühingutes.

Selle nõupidamise põhimõttelise otsuse kohta võtabki kindral Economu sõna ja pakub oma

*) „România militară“ on n. n. üldine sõjaline kuukiri, mis määratud kõigile väelikele. Peale viimase ilmuvad veel kord kuus erikuukirjad igale väeliigile. Ta ilmub samasuures kaustas nagu prantsuse „Revue militaire française“.

**) Kindral Dumitrescu on rumeenia Sv. geograafilise instituudi ülem.

***) Bessaraabia nimi on tuletatud rumeenia vürsti Mircea Basard'i nimest, kes a. a. 1386—1418 oli Moldaavia valitsejaks.

organisatsiooni, kuidas seda korraldada ja kust saada summe noorsoo sõjaväelise ettevalmistuse läbiviimiseks.

Nagu teada, on Rumeenia jaotatud seitsmesse korpuseringkonda. Iga ringkonna ees seisab n. n. korpuse territoriaalvalitsus, missugused „territoriaal-peavalitsuse“ kaudu alluvad vahetult Suure Kindralstaabi ülemale. Praegu korpuste terr. valitsused täidavad komplekteerimise, riigi mobilisatsiooni, õhu- ja üldse ka tagalakaitse ülesandeid. Korpuse terr. valitsusele alluvad meie mõistete kohaselt rahvaväe ülemad maakondades. Kuna Rumeenia jaguneb 71 maakonnaks, siis iga korpuse terr. valitsusele alluvad keskmiselt 10—11 rahvaväeülemat.

Autori ettepanek on: noorsoo sõjaväeline ettevalmistus peaks koonduma korpuse terr. valitsuste kätte; noorsoo sõjaväelise ettevalmistuse kestvus peaks olema mitte 3, vaid 2 aastat; kahe aasta jooksul oleks pühendatud sõjaväeliseks õppuseks 120 päeva. Huvitav on siinjuures autori arvamine, et need õppused ei peaks omama sunduslikku iseloomu. Õppuseid vaid tulevat nii korraldada, et nad noorsuguse kaasa tõmbaks. Selleks soovib autor igasuguste võistluste, avalikkude pidude korraldamist jne.

Mis puutub noorsoo sõjaväelise ettevalmistusega seoses olevate kulude katmisse, siis peale selle, et osa kuludid peaksid kandma riik ja omavalitsused, peab autor tarvilikuks eripostmargi väljaandmist (näiteks 3-sendilised), millest saadav tulu läheks eelnimetatud kulude

katteks. Seega oleks, autori arvamisega, terve rahvas küsimusele lähemale tõmmatud.

„Kas on tõesti olemas õhu-keemiline oht.“ (Leitnant Th. Ciulpan). Andes põhjaliku ülevaate seni sõmitud rahvusvahelistest kokkulepetest, mis käsitlevad keemiliste ainete kasutamist õhusõjas, autor tuleb otsusele, et oleks ekslik, neile tuginedes, väita õhu-keemilise ohu puudumist tuleviku sõjas.

„N. Vene teine viisaastak.“ (Kapten Marinescu). Autorilt tehtud uurimuste tagajärjel oleks N. Venel järgmised kavatsused uueks viisaastakuks:

- vähendada rasketööstuse produktsiooni 22%-lt 13—14%-le tulevikus;
- arendada elanikkudele vajalikkude elamistarvete produktsiooni;
- tõsta kivisööe produktsiooni 500% võrra, s. o. 52 milj. tonnilt 250 milj. tonnile;
- masinate produktsiooni tõsta 300% võrra, kusjuures traktorite arv peab tõusma 110.000-lt — 650.000-le;
- nafta ja petroleumi produktsiooni tõsta 2,5—3 korda, võrreldes praegusega;
- kerget tööstust suurendada kolmekordselt.

„Ratsaväe suurte üksuste kasutamise põhimõtted.“ (Kolonelln. Postelnicescu).

Ratsaväe määrustikus toodud põhimõtete selgitamine näidetega rumeenia ratsaväe kasutamisest Maailmasõjas.

Bibliograafia.

Ritck.

Kaitseväe elu.

Tuletõrje-asjanduse kursused Tallinna garnisonis.

Üks ühiskonna suuremaid hädaohte on tulekahjud. Selle hädaohu vastu on ühiskond end tugevasti organiseerinud, luues vabatahtlikke tuletõrje ühinguid. Ainult vähesel määral on suudetud luua kutselist ametkonda, mis peamiselt peetakse ülal suuremates linnades ja mõnes tööstuses.

Tulekahjude vastu võitlemist võime jagada kahte peassa: tegelik kustutustöö tulekahjul, selgitustöö kodanikele ettevalmistusabinõude tarvitusele võtmiseks tulega ümberkäimisel.

Kui uurida tulekahjude tekkimise põhjusi, siis statistika andmetest nähtub, et nende tekkimiste põhjusteks on väga palju hooletust. Nii tekkis 1932. a. tulekahjusid:

	maal	linnas
Hooletus	— 37,2%	52,9%
Korratud tuleasemed	— 17,2%	12,3%
Sädemed, tahmapõlem.	— 7,6%	8,5% jne.

Tulekahjusid oli 1932. a.:

Maal 1010 ja linnas 263 — kokku 1273.

Tulekahjude läbi tekitatud aineeline kahju ulatas üldse 2.730.000 kr., sellest maal 2.179.000 ja linnas 551.000 krooni.

Riigi metsade põlemisest tekkis riigile kahju 24.562 kr. Siinjuures peab nentima, et just metsapõlemised tekivad hooletult tulega ümberkäimisest. Eriti laastav metsade põlemine oli käesoleval aastal.

1932. a. oli aineeline kahju tulekahjude tagajärjel kokku ümmarguselt 4.000.000 kr., millest piltlikult arvestades oleks võinud muretseda kaks allveelaeva või 50—60 lennukit. — Kodanlike võimude poolt nõutava kaitseväelise kaasabi andmise seaduse (R. T. nr. 33/34 — 1923. a.) alusel, samuti kaitseväeosade korterite piirkonnas juhtuvate tuleõnnetuste puhul, eriti sõjajärgses, tuleb kaitseväeosadel osa võtta tulekustutamise tööst. Siis on loomulik, et

kaitseväelased vajavad vastavat ettevalmistust ja erioskusi.

Välisriikides — Inglismaal, Leedus j. m. kaitseväelaste väljaõpet sellel alal teostatakse üsna plaanikindlalt.*)

Meie kaitseväes asuti intensiivsemalt nende õppuste organiseerimisele kamini korraldusel möödunud aastal. Tallinna garnisonis nende õppuste organiseerimine pandi garnüli poolt garnisoni komandandi peale. Kursus oli esialgu ettenähtud osa kaadrile, sest tehnilistel põhjustel polnud võimalik kogu garnisonis asuvate väekoondiste ja asutiste kaadrile seda korraga korraldada.

Kursus kestis 20. septembrist — 20. oktoobrini, teenistusest vabal ajal, kokku 20 tundi.

Osa võttis 43 ohvitseri ja 81 üleajateenijat 12 väeosast ja asutisest. Kursuste lektoriks oli Üleriikliku Tuletõrje Liidu instruktor hra V. Peterson.

Läbi võeti järgmine kava:

L o e n g u d:

- Tuletõrje arenemise ajalugu ja tuletõrje tähtsus;
- tuletõrje seadus;

- tulekustutamise vahendid;
- tuletõrje abinõud;
- tuletõrje väljaõpe;
- päästetöö;
- tuletõrje taktika.

Praktilised tööd:

Praktilised harjutused tuletõrje abinõude käsitamiseks. Kursus lõppes Tallinna tuletõrje ühingu poolt korraldatud manöövriga.

Korralduste järele osavõtt nendest õppustest ja harjutustest oli sunduslik kõigile ohvitseridele ja üleajateenijatele.

Ajateenijate osavõttu pidi korraldatama vabatahtlikul alusel. Nagu eespool mainitud, suudeti ainult osa garnisoni ohvitseridele ja üleajateenijatele kursust korraldada. Seepärast tuleb leppida sellega, et „esimese lennu“ lõpetajad saadud teadmised annaksid kohapeal edasi ajateenijatele kaitseväelastele, neid ettevalmistades võitlemiseks tulega, mis ka rahuajal sünnitab meile varanduslikult suuri kahjusid.

L—r.

Leedu armee tuletõrje komandod.

Major Aleksandras Ružancovas.

Armee liikumata- ja liikuvvarandus moodustab suure väärtuse. Seepärast ongi mõistetav see suur hoolsus, mida nii ohtvalt osutab Kaitseministeerium tuletõrje-asjanduse edendamiseks, et kõigiti kindlustada tule-ohu vastu kasarmuid, ladusid ja teisi kaitseväge varandusi ja ettevõtteid.

Vabadussõda (1918—1920) pärandas sellelt alalt vähe: üksikud väiksemad juhendid laduülemale ning üksikud lihtsamad käsi-tuletõrje pritsid, mis saadud „Kaunase kindluse tuletõrje komandolt“ (1890—1915) ja teda asendajalt „Kovner Militärfeuerwehr“ilt“ (1915—1918).

1921. a. suured tulekahjud hävitasid Kaunases terved kvartaalid. Ühel niisugusel tulekahjul vaevalt päästeti maja, milles asus Kaitseministeerium, peastaap ja sõjakohus. See tulekahju kutsus ellu kaitseväge-tuletõrje komando, milline moodustati

01. 06. 21 autopataljoni juures endise kindluse tuletõrje komando kujul, koosseisuga — 2 ohvitseri, 9 allohvitseri ja 47 reameest. Komandole muretseti eeskujulikud autod, ja lühikese aja jooksul ta sai kuulsaks Kaunase linnas ja tema ümbruskonnas. Kuid komando ülevalpidamine läks kaitseministeeriumile kalliks, umbes 100.000 litti (\$ 10,000) aastas. Sel põhjusel 1929. a. komando kaotati ära, kuna voor anti üle linnavalitsusele.

Üheaegselt professionaalse tuletõrje komando asutamisega kaitseministeerium hooldis ka provintsis asuvate kasarmute parima kaitse eest. Osteti iga aasta käsi-tuletõrjepritsid (nelja rattaga) ühele kui teisele väeosale. Pritside korrashoiu teostamiseks määrati allohvitserid, kuid õppusi sõduritega ei peetud.

Niisuguse asjaolu juures hakkasid ilmema artiklid sõjaasjanduse nädalikirjas „Karys“ (Sõdur) ja kuukirjas „Lietuvos Gaisrininkas“, kus nõuti tuletõrje asjanduse ümberkorraldamist armees, vabatahtlike-

*) Oleks huvitav kuulda ajakirja veergudel, kuidas välisriikide sõjavägedes on korraldatud ajateenijatele tuletõrje õppused.

tuletõrje друžiina eeskujul. Seda mõtet toetas ka Leedu tuletõrje organisatsioonide liit. Liidu projekt oli 1927. a. Kaitseministeeriumis. Liit tahtis jätta endaise kaitsevæe-tuletõrje komandode inspekteerimise ja kontrolli õiguse. Kaitseministeerium ei leppinud sellega.

Tuletõrje harjutusi Leedu armees.

Käsukirjaga (15. 06. 28.) kaitsevæele moodustati väeosadesse 19 kaitsevæe-tuletõrje komandot, hiljem, 1929—31. aa., asutati juurde veel 5 komandot.

Tuletõrje ohvitseride-instruktorite kaader valmistati ette 1928. ja 1930. aastatel Kõrgemate Ohvitseride Kursuste juures oleva kaitsevæe-tuletõrje jaoskonnas. Kursuse lõpetasid 48 ohvitseri. Kursuse kestvus oli 14 päeva (112 töötundi).

Komandode ülesanne on:

- kaitsta kasarmud ja teised kaitsevæele kuuluvad hooned tulekahju eest;
- abistada, likvideerida tsiviiltuletõrje komandodes suuremad tulekahjud;
- olla instruktoreiks teistele sõduritele tulekahjude kustutamisel metsades, veeuputustel jne.;
- valmistada ette väljaõpetatud tuletõrje kaadrit tsiviilorganisatsioonide jaoks.

Væosa tuletõrje komando koosneb: ülemast (noorem ohvitser), abist (noorem ohvitser või veltveebel), vahtmeistrist (veltveebel), 4—8 allohvitserist (neist üks velsker) ja 25—60 reamehest. Kõik isikud määratakse komandosse vabal soovil. Kui vabatahtlikke ei peaks leiduma vajalikul arvul, täiendatakse koosseisu ka määratavast. Kuid seda ei ole veel seni olnud ega saa olema ka tulevikus. Iga kevadel ja sügisel on 15—40 vabale kohale (vanade sõdurite vabastamisel tegevteenistusest) 100—200 soovijat noorist sõdureist.

Komando allub väeosa ülema abile (rügemeni ja üksikpataljoni), üksikuis kompanites ja друžiinades tema ülemale. Üldine järelevalve (väljaõppe, inspekteerimine ja inventari täiendamine) on pandud Varustusvalitsuse ülema (kindral) peale, kelle käsutuses on mitte koosseisu kuuluv armee tuletõrje inspektor (major). Tuletõrje sõdurid asuvad oma kompanites, kes määratud päevadel või tuletõrje häire puhul koguvad koonduskohtadesse. Tuletõrje ohvitserid ja allohvitserid ei saa riigikassast tasu. Kuid neile jagatakse aasta lõpul väeosade säästsummadest ühekordset tasu — ohvitseridele 100—400, veltveebliitele 30—80 ja 15—40 litti allohvitseridele.

Tuletõrje õppused teostatakse peastaabi ülemalt kinnitatud õppekava järele. Komandosse astuvad vaid need sõdurid, kes on lõpetanud noorte kursuse. Tuletõrje eriala väljaõppeks on määratud 104 tundi. Sõdurid tutvuvad praktiliselt kasarmute rajooniga, millised on tulekahju mõttes kardetavamad, tutvuvad tuletõrje vahendega, treeneruvad tulekahjude kustutamiseks külade oludes, kus on kasutada vaid käepärast olevad vahendid. Teoreetiliselt antakse teadmisi tuletõrje organisatsioonidest nii Leedus kui naaberriikides, algelised teadmised tuletõrje taktikast ja tehnikast, agiteeritakse tsiviil-tuletõrje organisatsioonidesse astuma.

Kasarmute rajoonis tulekahjude kustutamistõid juhivad kaitsevæe-tuletõrje ülem:

Leedu kaitsevæe tuletõrjujad harjutustel.

inspektor, rajooni komandör*) või väeosa komando ülem. Temale allub nii kaitsevæeku tsiviil tuletõrje. Tulekahju kustutamisel väljaspool kasarmuid, juhivad tsiviiltuletõrje juhid või metsaasjanduse ametnikud (metsas).

*) Määratakse garnisonides, kus on 2 või rohkem komandosid. Kaunas on jaotatud 4 rajooni (12 komandot).

Tuletõrje inspeksioonil on peale inspektori veel kaks nõunikku — vanemohvitseri, kapellani, arsti, adjutanti, sekretäri ja vahtmeister. Kõik nad ei saa mingisugust tasu peale inspektori, kellele maksetakse riigikassast palka 150 litti kuus. Inspeksioon annab juhendid tuletõrje komandodele, peab tihedat kontakti tsiviil-tuletõrje organisatsioonidega, esitab (representeerib) tuletõrje komandosid Leedus ja välismaal. Tuletõrje elu ja praktilised nõuanded leiavad käsitlemist sõdurite nädalikirjas „Karys“. Tuletõrje organi häälekandjaks „Lietuvos Gaisrininkas“ on eraldatud ruumi ka kaitsevää-tuletõrjele.

Juba 1932. a. oli 24 kaitsevää-tuletõrje komando kasutada: 6 mootoriga kantavat pritsi, 26 käsipritsi, 69 vaati, 514 kiivrit j. m. Kogu varanduse väärtus võrdus 217.000 litile (21.700).

Kulusid (riigikassast ja säästsummadest) oli olnud:

1921—1924 a.	—	94.000 litti;
1928. a.	—	17.500 „
1929. a.	—	15.100 „
1930. a.	—	28.000 „
1931. a.	—	47.500 „

1932. a. oli tuletõrje koosseisus 36 ohvitseri, 170 veltveebli ja allohvitseri ja 769 kaprali ja reameest, kokku 975 isikut. Väljaõpetatud varus on juba 1952 inimest. Osa neist on juba astunud tsiviil-tuletõrje organisatsioonidesse. Mõned reserv-allohvitserid on jõudnud väljapaistvatele kohtadele. Viimasel ajal lastakse reservi kaitsevääst aastas mitte 600, vaid 750—800 väljaõpetatud tuletõrjujat. Töös peetakse tugevat kontakti Š a u l i u S a j u n g a 'ga (Laskur-Liit), kelle kätte järkjärgult läheb üle tuletõrje tegevus. Liidul on juba 170 komando 140 vabatahtliku komando vastu. Kaitsevää tuletõrje inspektor on ühtlasi brand-direktoriks Laskur-Liidus.

Kaitsevää tuletõrje tegevus tulekahjudel linnades, küldes ja metsades (veeuputusel) on näha alljärgnevast tabelist:

Aastad	Kaitsevää-tuletõrje komandode tööd					
	Kasarmute rajoonis			Linnas või ümbruskonnas		
	Tulekahjud ja uputused	Väljakutsed	Töötunnid	Tulekahjud ja uputused	Väljakutsed	Töötunnid
1928	—	—	—	2	2	8
1929	10	13	16	36	55	188
1930	6	8	9	61	112	288
1931	6	9	17	67	119	330

Väiksemaid õnnetusi tulekahjudel (kergemad haavad, vigastused, lämbumised):

1928. a.	0	ohvitseri,	0	veltveebleid,	0	allohvitseri,	0	kaprali ja reamehi,	kokku	0;
1929. a.	0	„	1	„	1	„	2	„	„	4;
1930. a.	1	„	3	„	1	„	3	„	„	8;
1931. a.	3	„	4	„	15	„	26	„	„	48;

Tõsisemaid vigastusi seni ei ole juhtunud nii tulekahjudel kui õppustel.

Kaitseministrilt on kinnitatud Kaitsevää-tuletõrjujate valge metallist rinnamärk. Seda märki võivad kanda need ohvitserid ja allohvitserid, kes kuuluvad õpetajate koosseisu. Vaheldava koosseisu allohvitserid ja reamehed võivad kanda märki vaid kursuse lõpetamise järele reservis olles. Tähendatud märki annetakse ka teenete eest tuletõrje alal.

Kaitsevää-tuletõrje komandod ei kuulu Leedu Tuletõrje Liitu. Liidu nõukokku läkitatakse kontakti mõttes vaid ohvitserideagendid, sidepidamiseks tsiviil-tuletõrjujatega. Tegevus sünnib täielises kontaktis. Tuletõrje teenete eest dekoreeritakse kaitsevää-tuletõrjujaid riiklike ordenite ja märkidega.

9. üks. jalaväepataljoni ohvitseride laskespordi ühing.

Ühingu korralisel üldkoosolekul valiti uus juhatus järgmises koosseisus: esimees — kapten V. Bergmann, liikmed — kapten H. Kiits ja leitnant O. Okelmann, tagavara liikmed — leitnant N. Mõisaäär ja leitnant K. Kivi. Arvepidamise revidentideks valiti kapten M. Lipman ja kapten M. Elendt, kandidaatideks — leitnant H. Kapsta ja leitnant P. Ekbaum. E—dt.

Pärnu Õhuasjanduse Ühing.

Ühingu korralisel peakoosolekul valitud uus juhatus jaotas omavahel ametid järgmiselt: esimees — linnapea O. Kask, abiesimehed — kolonelleitnant A. Lõhmus ja hra R. Reimann, sekretär — kapten H. Otmann, abisekretär — insener R. Tamm ja laekur — erumajor J. Pulma. Tulevikus tahetakse rohkem rõhku panna gaasiasjan-

dusele, sest õhuasjandust pole võimalik arendada raha- ja lennuvälja puudusel. 17. juunil s. a. peetakse suurem kõnekoosolek gaasikaitse üle, kus kõneleb gaasikaitse inspektor dr. Kuusk. E—dt.

Metsapäev Pärnu garnisonis.

7. mail s. a. sammusid Pärnu garnisoni väeosad garnisoni orkestri saatel Niidu metsa, et võtta osa metsapäevast ja tegelikust metsa istutamisest. Enne taimede istutamist esinesid loengutega metsaistutamisest ja kodukainistamisest Pärnu linna metskonna metsaülem E. Puls ja agr. Nugis. Loengutele järgnes tegelik taimede istutamine Pärnu linna metskonna taimeaias, milline asub Niidu vahtkonna metsavahi maja lähedal. Istutati 2000 kahekolme aasta vanust taime. Metsapäev õnnestus täiesti ja andis noortele palju häid ja tulusaid näpunäiteid metsaistutamisest ja kodukainistamisest. E—dt.

Ametlik osa.

RIIGIVANEMA KÄSUKIRI KAITSEVÄGEDELE

Nr. 30.

1. juunil 1934. a.

Määrän teenistuse huvides II diviisi staabi ülema kolonel Karl Laurits'sa kaitseväge esindajaks Prantsusmaale ja ühtlasi Belgiasse, arvates 1. juulist s. a., vabastades teda seniselt ametikohalt tähendatud tähtpäevast arvates.

K. Päts,

Peaminister Riigivanema ülesannetes.

J. Laidoner,

kindralleitnant,

Kaitseväge Ülemjuhataja.

P. Lill,

kindralmajor,

Kaitseminister.

KAITSEVÄGEDE ÜLEMJUHATAJA KÄSUKIRJAD.

Nr. 98.

Tallinnas, 31. mail 1934. a.

(Kaitseväge staap.)

Viin üle teenistuse huvides, arvates 1. juunist s. a.:

— major Kurt Mollin'i kaitseväge staabist — lennubaasi;

— major Hans Kitvell'i õhukaitse juhatuses — lennukooli;

— kapten Martin Sukk'a üksikust lennுவே-
divisjonist nr. 1 — üksikusse merelennusalka;

— kapten Ernst Löötsmann'i üksikust lennுவே-
divisjonist nr. 1 — lennukooli;

— kapten Ado Kalve üksikust lennுவே-
divisjonist nr. 2 — lennukooli;

— kapten Aleksander Kopvillem'i üksikust lennுவே-
divisjonist nr. 2 — lennubaasi;

— kapten Aleksander Braun'i üksikust lennுவே-
divisjonist nr. 3 — üksikusse lennுவே-
divisjoni nr. 2;

— kapten Otto Raud'i üksikust merelennu-
salgast — lennubaasi;

— kapten Voldemar Andresen'i lennukoolist — õhukaitse juhatusse;

— leitnant Edgar-Visvald Liive üksikust lennுவே-
divisjonist nr. 1 — üksikusse lennுவே-
divisjoni nr. 2;

— leitnant Elmar Reeb's'i üksikust lennுவே-
divisjonist nr. 2 — lennukooli;

— leitnant Edgar Mesikep'i üksikust lennுவே-
divisjonist nr. 3 — üksikusse lennுவே-
divisjoni nr. 2;

— leitnant Karl Rosmann'i üksikust lennுவே-
divisjonist nr. 3 — üksikusse lennுவே-
divisjoni nr. 1.

Alus: O.T.S. § 121 pp. 1 ja 2 ja § 133 p. 1.
Õiendus: Lj. nr. 781.

Nr. 99.

Tallinnas, 31. mail 1934. a.

(Kaitseväge staap.)

§ 1.

Käsin läkitada leitnant Heinrich Lukasa'e merejõudude staabist ajutiseks teenimiseks Tallinna garnisoni komandantuuri ja vahipataljoni määramiseks Tallinna garnisoni orkestri juhi ajutiseks kohustetäitjaks kuni korralduseni, arvates 31. maist s. a.

Alus: O. T. S. §§ 166—168.

Õiendus: Lj. nr. 708.

§ 2.

Luban määrata teenistuse huvides tegelik insener Roman Neudorf'i lennubaasi aviotöökoja vanema inseneri kohustetäitjaks, arvates 1. juunist s. a.

Õiendus: Lj. nr. 664.

J. Laidoner,

kindralleitnant,

Kaitseväge Ülemjuhataja.

KAITSEMINISTRI KÄSUKIRJAD

Nr. 121.

Tallinnas, 30. mail 1934. a.

(Kaitseväge staap.)

§ 1.

Lugeda Kaitseministeeriumi nõukogu liikmeteks:

1. Kindralmajor Nikolai Reek — kui kaitseväge staabi ülem — 7. märtsist s. a. arvates.

2. Mereväe kapten Valentin Grenz — kui merejõudude juhataja — 1. aprillist s. a. arvates.

3. Kolonel August Kasekamp — kui kaitseväge staabi ülema abi — 1. aprillist s. a. arvates.

4. Kolonel Oskar Plaks — kui kaitseväge staabi ülema abi — 18. maist s. a. arvates.

§ 2.

Lugeda Kaitseministeeriumi nõukogu liikmetest lahkunuks:

1. Kindralmajor Aleksander Tõnisson — tegelikust kaitseväge teenistusest lahkumise puhul 1. maist s. a. arvates.

2. Kolonel Juhan Järver — kaitseväge staabi ülema abi ametikohalt lahkumise puhul — 1. aprillist s. a. arvates.

Alus: Riigikaitse rahuaegse korraldamise ja juhtimise seaduse § 41 (RT 18 — 1934).

Õiendus: Minu ksk. nr. 52 — 1934. a. § 4.

Nr. 124.

Tallinnas, 4. juunil 1934. a.

(Kv. tervishoiuvalitsus.)

§ 1.

Vabariigi Valitsuse otsusega 25. maist s. a. (prot. nr. 54 p. V) lubatakse Kaitseministeeriumile asutada ja sisse seada 1. diviisi laatsareti juurde sanatoorium (50 voodiga) kaitseväelaste ravimiseks ja tervise kosutamiseks.

§ 2.

Selle otsuse täitmiseks käsin kaitseväe tervishoiuvalitsuse ülema korraldusel avada Narva-Jõesuu suvekuudeks kaitseväe sanatooriumi eriosakond. Osakonna avamisega tekkivad kulud katta nendest eelarve krediitidest ja ulatuses nagu see Vabariigi Valitsuse otsuses 25. maist s. a. on ette nähtud.

§ 3.

Kuna ruumide vähesuse tõttu praegu ei ole võimalik sanatooriumi eriosakonda kõiki soovijaid vastu võtta, luban sanatooriumi määrata käesoleval aastal ainult ohvitseride ja kv. ametnike.

§ 4.

Luban § 3-as tähendatud kaitseväelastele kasutada sanatooriumi osakonda järgmistel tingimustel:

- sisustatud korter ühes voodipesu tarvitamisega anda osakonnas viibijatele kasutada tasuta, ja
- osakonnas viibijad võivad osakonnast toitu saada 90 sendilise tasu eest päevas, makstes toiduraha ette vähemalt 7 päeva eest.

§ 5.

Sanatooriumi osakonda ravimisele ja tervise kosutamisele paigutatud kaitseväelased võivad nendele määratud korteris pidada ka oma perekonnaliikmeid (abikaasa ja lapsed). Perekonnaliikmetele luban anda sanatooriumi osakonnast toitu:

- lastele alla 10 a. vanad 50 sendilise tasu eest päevas, ja
- kõigile teistele 90 sendilise tasu eest päevas. Kui perekonnaliikmete toitmise tegelikud kulud on nendest normidest suuremad, siis võtta nendelt toitmise tasu tegelikkude kulude järele. Toiduraha nõuda vähemalt 7 päeva eest ette.

§ 6.

Kaitseväelased, kes soovivad sanatooriumi osakonda kasutada, peavad esinema sellekohase soovivaaldusega väeosa ülema kaudu kaitseväe tervishoiuvalitsuse ülemale, juurde lisades nende perekonnaliikmete nimestiku, keda kaitseväelane soovib sanatooriumi kaasa võtta.

Keda soovijatest ja missuguses järjekorras sanatooriumi osakonda määrata, otsustab kaitseväe tervishoiuvalitsuse ülem, sellest soovijale teada andes.

Vajalikke täiendavaid juhtnõude anda kaitseväe tervishoiuvalitsuse ülemal.

P. Lill,
kindralmajor,
Kaitseminister.

PEREKONDLIKKE TEATEID.

Süüde:

— Üks. lennuv. div. nr. 1 v. a. o. Johannes-Voldemar Saarmannil ja tema abikaasal Velli — tütar — Virve.

— 2. üksiku jalaväepataljonis: v. a. o. Leonhard Postil ja tema abikaasal Amanda-Helenel — poeg — Ago. Veltv. Johan Veeversil ja tema abikaasal Salmel — tütar — Aime-Elvi.

— Kv. Üh. Õppeas. ltn. August Kide-mannil ja tema abikaasal Amanda-Evelinel — tütar — Eda.

— 9. üks. jalaväepataljoni erateenijal Martin Naarisel ja tema abikaasal Juulil — tütar — Maie.

Piirivalves:

— Jägala-Jõesuu rajooni valvur kapral Os-kar Ammeril ja tema abikaasal Almal — poeg — Heikki-Ago. — Vösu rajooni valvur kapral Boris Meisteril ja tema abikaasal Leontinel — poeg — Ervin.

Abiellumisi:

— Lennubaasi juure läkitatud üks. merelelennusalga ltn. Hans Ratas, 26 a. v., abiellus Leonide-Heraldine Kreimiga (I ab. Person), 21 a. v.

— Lennubaasi juurde läkit. üks. lennuv. div. nr. 2 v. a. o. Samuel Peedo, 26 a. vana, abiellus Charlotte-Marie Pullisaariga (neiuna Jätsa), 29 a. vana.

Piirivalves:

— Mõisaküla rajooni valvur kapral Karl Konks, 26 a. v., abiellus Elena Ziunelisega, 25 a. vana, pärit Leedumaalt. — Vasknarva rajooni valvur kapral Nikolai Oodes, 35 a. v., abiellus Lidia Bekkeriga, 30 a. v., pärit Viru-maalt.

Surmajuhtumeid:

N.-allohvitser Harald Roos †

N. a. o. Harald Roos sündis Narvas 19. sept. 1914. a. Lõpetas Kreenholmi vabriku algkooli. 28. veebr. 1933. a. astus kaitseväge vabatahtlikult teenima ja määrati 5. üks. jalaväepataljoni, kust 23. mail samal aastal viidi üle teenistusse 1. jal. rüg. Lõpetas reservallohvitseride kursuse ning kõrgendati kapraliks. 23. nov. 1933. a. kõrgendati nooremallohvitseriks. Sundajateenistusest vabastati 25. novembril 1933. a.

N.-allohv. Harald Roos †

Piirivalve teenistuse astus 1. mail s. a. ja määrati Narva jaoskonda valvuri kohale. Viibis läkitatuna Õpperajoonis, kus 26. mail s. a. laskeharjutustel sai surma õnnetu juhu läbi.

Sport kaitsevües.

1. jalaväerüg. murdmaajooksu võistlused.

30. aprillil s. a. korraldati 1. jalaväerügemendi murdmaajooksu võistlused.

Võistlusmaa pikkus 6 km. Osa võttis 5 ohvitseri, 28 üleajateenijat ja 65 ajateenijat.

Kohtadele tulid:

A. klassis:

1. Van. allohv.	Treinberg	19:33
2. „	Tui	20:09
3. „	Kask	20:20
4. Noor. allohv.	Kõiv	20:24
5. „	Didvi	20:29
6. Leitnant	Perri	20:39
7. Van. allohv.	Vilberg	20:55
8. Noor. allohv.	Tuuder	21:16
9. „	Müür	21:26
10. „	Poobul	22:04

B. klassis:

1. Reamees	Eltermann	23:25
2. „	Luunja	23:34
3. „	Sajor	23:40
4. „	Normak	24:12
5. „	Nurk	24:17
6. „	Palk	24:25
7. „	Kaldes	24:29
8. „	Tüür	24:31
9. „	Luks	24:35
10. „	Lehtmets	25:05

Murdmaajooksu märgivõistlused 1. jal.-rügemen-
dis.

9. mail s. a. korraldas spordiühing 1. rügement liikmetevahelised murdmaajooksu märgivõistlused eriklassile.

Võistlusmaa pikkus 5 km. Osa võttis 3 ohvitseri ja 21 üleajateenijat.

Katse tingimused sooritasid kõik võistlustest osavõtjad.

Kohtadele tulid:

1. Van. allohv.	Treinberg	16:19
2. Leitnant	Möttus	16:33
3. Van. allohv.	Tui	16:37
4. Noor. allohv.	Kõiv	17:11
5. Leitnant	Perri	17:17

Üleriiklikud veeremänguvõistlused.

Suvistepühadel, 20. ja 21. mail s. a. korraldati Rakveres Üleriiklikud veeremängu meistrivõistlused 1934. a. meistri nimele. Võistluste korraldajaks oli Rakvere veeremänguklubi ja võistlused viidi läbi sama klubi veereteedel, mis asuvad Põhja võõrastemaja ruumides, Pikk tän. 2.

Võistlustest võttis osa: Rakvere, Tallinna garnisoni, Tallinna, Narva, Pärnu ja Paide veeremänguklubid, kokku 104 võistlejaga. Osavõtjate hulgast puudus ainult Viljandi veeremänguklubi.

Võistlused korraldati kolmes klassis: A, B ja C; individuaalsed ja organisatsioonidevahelised. Võistlus koosnes 60 viskest seeriaste kausa à 10 viset seerijas, kusjuures visked sooritati vaheldamisi mõlemal veereteel kuulidega, mille läbimõõt 160—185 mm.

Individuaalselt tulid kohtadele ja omandasid auhindu:

A klass.

1. Karl Lill — 637 silma — Rakvere veeremängu harrastajate seltsist; 2. Johannes Silberg — 600 silma — Tallinna garnisoni veeremängu klubist; 3. Voldemar Vihman — 596 silma — Rakvere veeremängu harrastajate seltsist.

B klass.

1. Ulrich Tenneberg — 653 silma — Rakvere veeremängu harrastajate seltsist; 2. Helmut Bysa — 612 silma — Rakvere veeremängu harrast. seltsist; 3. Eduard Karjatse — 606 silma — Tallinna garnisoni veeremängu klubist.

C klass.

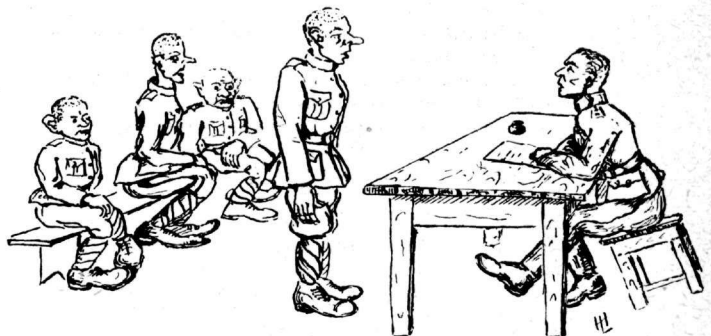
1. Richard Siil — 680 silma — Rakvere veeremängu harrastajate seltsist; 2. Voldemar Sirotkin — 563 silma — Rakvere veeremängu harrast. s.; 3. Jakob Konsa — 560 silma — Rakvere veeremängu harrastajate seltsist.

Organisatsioonidest tulid kohtadele:

1. Rakvere veeremängu harrastajate selts — 5998 silma; 2. Tallinna garnisoni veeremänguklubi — 5528 silma; 3. Narva veeremängu harrastajate selts — 5296 silma; 4. Tallinna veeremänguklubi — 5252 silma; b. Pärnu keegelklubi — 5139 silma; 6. Paide veeremänguklubi — 4416 silma.

Individuaalalal, kui parim mäng, võitis Eesti veeremängu liidu rändauhinna Richard Siil — 680 silmaga — Rakvere veeremängu harrastajate seltsist. organisatsioonidevahelistel võistlustel — hõbe pokaali — Rakvere veeremängu harrastajate selts. L—ks.

Noorte kursuse lõpu katsetel.

Leitnant: „Noor Hooll — mis teie teete enne tule avamist, kui teile valvata antud vahialune hakkab põgenema.

Noor Hooll: „Tõmban püssi kuivaks, härra leitnant.

Vastutav toimetaja kolonelleitnant J. Rimmel. Tegev toimetaja kolonelleitnant A. Laats.

Teatejooks ümber Pärnu.

Pühapäeval toimus Pärnus traditsiooniline ümber linna teatejooks, millisest võtsid osa: Pärnu Spordiklubi ja „Vaprus“ kahe ning Pärnu Garnisoni Spordiklubi ja Pärnu poeglaste gümnaasumi spordiring ühe meeskonnaga.

Jooks, millise teekond läbistas Lehe, Supeluse, Poska, Aia, Kuninga ja Brakmanni tän. ning Mere- ja Kuuskede puisteed, oli kogu jooksu kestvusel väga huvitav ja pinev. Suurema osa teekonnast vedas jooksu Pärnu Spordiklubi, kes ka esimesena lõpetas jooksu 12 min. 31,7 sek. ja omandas Pärnu linnapealt välja pandud väärtusliku rändauhinna. Võitja meeskonna koosseisu kuulusid: Märtsen, Sitska, Laube, Johanson, Ilbak, Madisson, Kongas, Kontus, Meimer ja Lunter. Teisena läbistas lõpujoone „Vaprus“ I meeskond, kes omi ridu oli täiendanud tallinlaste Estami ja Petermanni ja tartlaste Laasiga, 12 min. 37,7 sek. Kolmas — Pärnu Garnisoni Spordiklubi, neljas — Pärnu gümnaasiumi spordiring, viies — Pärnu Spordiklubi II ja kuues — „Vapruse“ II.

Rändauhinna andis võitja meeskonna kapteinile Juku Meimerile üle Pärnu Spordiseltside Liidu esimees härra Joh. Tamm.

E—dt.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Taani. — Toimetanud B. Linde ja J. Veelman, „Varaku“ kirjastus, 108 lhk., hind 2 kr.

Meie raamatuturul puudus seni ülevaatlik teos Taani kohta, millise puuduse kõrvaldab nüüd ilmunud raamat „Taani“. Selles antakse ülevaade Taani kõigist eluvaldustest, nagu: põllumajandusest, tööstusest, kaubandusest, laevandusest, haridusoludest, kirjandusest ja kunstist, riiklikust korraldusest, ajaloost, Taanile kuuluvast maailma suurimast saarest Gröönimaast ja selle elust jne. Eriolist tähelepanu on pühendatud Taani-Eesti suhete arengule ajaloo algaegadest tänapäevani. Muuseas on avaldatud ka ülevaade Taani vabatahtlike väeosa tegevusest Eesti Vabadussõjas. Raamat on trükitud heal paberil ja rikkalikult illustreeritud ning sisaldab terveit 73 pilti, mis aitavad sisu täiendada ja valgustada.

Taani, see varemalt vägev riik Euroopas, kes üksvahe valitses kogu Skandinaaviat, kellele kuulusid ka Baltikumi osad — Eestimaa ja Saaremaa, ning kellel oli asumaid troopikamaades, on viimased 70 aastat elanud täielikus rahus, hoidudes konfliktidest teiste riikidega ja pannes rõhku oma majanduslikule ülesehitamisele. See on annud hiilgavaid tagajärgi, sest Taani on tänapäeval eeskuju-maaks kõigile väikeriikidele, ka Eestile, ning seda mitte üksnes põllumajanduse, vaid ka teistel aladel. Kõigest sellest annab kokkuvõtlikku, kuid asjatundlikku ja usaldusväärse ülevaate teos „Taani“, mis peaks enesele teed leidma ka meie kaitseväge raamatukogudesse. Oma soovitusel on raamatule kaasa andnud Taani riigi kauaaegne diplomaatlik esindaja Eestis Th. Schultz, kes raamatule on ka eessõna kirjutanud.

Male.

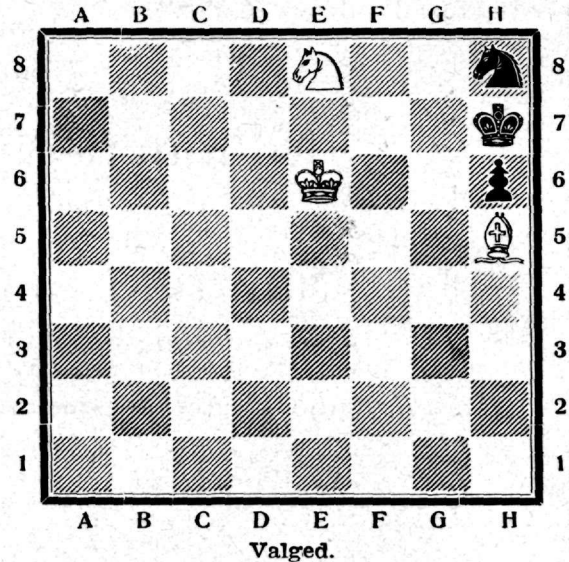
Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade aadress: Nõmme, Nurme t. 29.

Lõpumäng.

Kokku seadnud H. Viekoviak.

Mustad.

Valged: Ke6, Oh5, Re8.
Mustad: Kh7, Rh8, Eh6.
Valged algavad ja võidavad.

Rms.: „Säh sulle, leitnant rääkis tunnis, et tunnimees on puutumatu isik, aga nüüd ei ole enam kuiva kohtagi, kõik kohad on vihmast puudutatud!“

Kaitsevägede staabi VI osakonna kirjastusel ilmusid trükist:

Laske-eeskiri jalaväe relvadele I^A vihk

I jagu: Lasketeooria algmõisted.

II jagu: Vintpüssi käsitamine.

Hind 1 kroon.

Pioneri-eeskiri IV osa

Purustustööd. — Hind 1 kroon 75 senti.

Suurtükiväe-eeskiri III osa

Soomusrongide suurtükivägi. — Hind 65 senti.

Kapt. E. Ruusauk: **Laskemoon.** Lõhkeainete kirjeldus ja hooldamine.

Hind 60 senti.

Leitnant S. Leets: **Rahva gaasikaitse.** — Hind 60 senti.

Raamatud on müügil „Sõduri“ talituses, Toomkooli 7 — Tallinn.

„Sõduri“ toimetuses müügil olevaid raamatuid:

MÄRKLEHED, TINGMARGID JA TABELID.	Hind.	Märklehed 25 peale . . . sada	Hind.
Juhendid taktikaliste leppemärkide kasutamiseks	—25	Horisontaalid. Üksikud lehed . . .	—02
Õppemärklehed	—10	Tondi ja Mustamäe ümbruse kaardid	—25
Märklehed (väikesed). 10 × vähendatud õppemärklehed . . . sada	—50	K. k. Madseni tabelid nr. 1. Papi peale kleebitud	—15
Märklehed 50 peale. Spordipüüsi jaoks sada	—75	K. k. Madseni tabelid nr. 2	—15
		Seletustabelid diagramm: Eestlaste ajalugu — juure	—25
		Sportala registreerimiskaardid . . .	—02

Tähelepanuks väeosadele ja asutistele!

„Sõduri“ tellimise raha tasumise hõlbustamiseks palume raha sissemaksta kohalikku Eesti Panga osakonda, ülekandmiseks „Sõduri“ jooksvale arvele Eesti Panga Tallinna osakonnas nr. 643, või maksta kohalikku postiasutusse toimetuse posti jooksvale arvele nr. 330.